

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

DIPLOMOVÁ PRÁCA

2012

Bc. Milan Zbyvatel

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Magisterské kombinované štúdium

2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Bc. Milan Zbyvatel

Bezdomovectvo a chudoba

Praha 2012

Vedúci diplomovej práce:

PhDr. Edita Ondříšková

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined Studies

2010 - 2012

DIPLOMA THESIS

Bc. Milan Zbyvatel

Homelessness and poverty

Prague 2010

The Diploma Thesis Work Supervisor:

PhDr. Edita Ondříšková

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená diplomová práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracoval samostatne. Všetku literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní čerpal, v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitej literatúry.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitetnej knižnici.

V Prahe dňa 15.3.2012

Meno autora. Milan Zbyvateľ

Pod'akovanie

Chcel by som sa poďakovať vedúcej diplomovej práce
PhDr. Edite Ondriškovej, za odborné vedenie, cenné pripomienky a pomoc pri
spracovaní mojej práce.

Anotácia

Diplomová práca sa zaoberá pohľadom na problematikou bezdomovectva a chudoby. V teoretickej časti približuje históriu, hľadá príčiny, riziká, ohrozené skupiny obyvateľstva.

Na oboznámenie sa s touto problematikou sme použili nielen odbornú literatúru, ale aj skúsenosti pracovníkov z terénu, ako aj názory bezdomovcov.

Diplomová práca mapuje reálne programy na pomoc bezdomovcom. V praktickej časti formou dotazníkového prieskumu zisťuje problémy, názory, potreby bezdomovcov, formy pomoci a ochotu vzdelávať sa. V závere práca predkladá z nášho pohľadu dôležité východiská k riešeniu bezdomovectva a chudoby.

Kľúčové pojmy:

bezdomovectvo, bezdomovci, chudoba, hranica chudoby, nezamestnanosť, ekonomika, rizikové skupiny, riešenie nezamestnanosti, sociálna pomoc, Nota Bene, mesto Martin

Annotation

The master thesis is concerned with the issue of homelessness and poverty. The theoretical part of the thesis regards their history and tries to find out their causes, risks and endangered groups of population.

As to familiarize with this problem we used not only expert literature, but also the skills of workers from this area and views of homeless people.

The master thesis maps the actual programmes for helping homeless people. The empirical part discovers the problems, opinions, needs of homeless people, forms of help and willingness to education.

In the final part the thesis presents in our opinion important solutions in order to solve the problem of homelessness and poverty.

Key words:

Homelessness, homeless people, poverty, poverty-line, unemployment, economics, endangered group, solution of unemployment, social assistance, NotaBene, the city of Martin

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČASŤ	
1. CHUDOBA.....	10
1.1 História chudoby.....	12
1.2 Chudoba na Slovensku.....	13
1.3 Miera rizika chudoby na Slovensku.....	14
1.4 Chudobou najviac ohrozené skupiny.....	15
1.5 Riešenie chudoby na Slovensku.....	17
1.6 Pomoc chudobným vo svete.....	19
1.8 Nezamestnanosť na Slovensku – od histórie po dnešok.....	20
1.9 Riešenie nezamestnanosti.....	22
2. BEZDOMOVECTVO.....	24
2.1 Kto je bezdomovec?.....	30
2.2 Najrizikovejšie skupiny – potencionálni bezdomovci.....	36
2.3 Formy bezdomovectva.....	39
2.4 Príčiny bezdomovectva.....	40
2.5 Delenie bezdomovectva.....	42
2.6 Problémy bezdomovcov.....	43
2.7 Bezdomovci a ich zdravotné problémy.....	44
2.8 História bezdomovectva na Slovensku.....	45
2.9 Spôsoby riešenia bezdomovectva.....	45
2.9.1 Vzdelávanie – vytvorenie samostatnej pedagogiky pre bezdomovcov	48
2.9.2 Pracovné aktivity pre bezdomovcov – reintegrácia do pracovného procesu.....	50
2.9.3 Práca s bezdomovcami v teréne.....	51
2.9.4 Podpora kultúry ľudí bez domova.....	52
2.10 Riešenie problémov bezdomovectva a ohrozených skupín v našom okrese a meste – Martin.....	54
2.10.1 Charitatívne organizácie.....	54
2.10.2 Pomoc orgánov samosprávy v našom meste Martin.....	57
PRAKTICKÁ ČASŤ	
3. POPIS PRIESKUMU.....	59
3.1 Ciele prieskumu.....	59
3.2 Stanovenie hypotéz.....	59
3.3 Metódy prieskumu.....	60
3.4 Charakteristika prieskumnej vzorky.....	60
4. INTERPRETÁCIA SPRACOVANÝCH ÚDAJOV.....	62
5. VÝSLEDKY PRIESKUMU A DOPORUČENIA.....	76
ZÁVER	79
ZOZNAM POUŽITEJ ZAHRANIČNEJ LITERATÚRY	81
ZOZNAM POUŽITEJ SLOVENSKEJ LITERATÚRY	82
ZOZNAM PRÍLOH	85

ÚVOD

Bezdomovecťvo a chudoba sú dva negatívne sociálne a ekonomické javy v spoločnosti, ktoré sa majú veľmi radi. Chudoba sa vinie dejinami ľudstva od začiatku. Chudoba spôsobovaná stratou zamestnania a prácou za minimálnu mzdu, pokiaľ dlhšie sprevádza človeka, často ústi s inými príčinami až do bezdomovecťva.

Súčasnou Európskou spoločnosťou sa tiahne tiež svetovej ekonomickej krízy a v súčasnosti aj finančnej. Ekonomická a finančná kríza spôsobuje zníženie dopytu po tovare, tým sa znižuje potreba výroby a počet pracovných miest. Znižovanie počtu pracovných miest spôsobuje vysokú nezamestnanosť. V oblastiach s vysokou nezamestnanosťou sa rozmohol patologický jav zamestnávania za minimálnu mzdu. Tento nezdravý novodobý fenomén spôsobuje a vytvára vrstvu obyvateľstva, ktorá je síce zamestnaná, no za minimálny plat. Z tohto platu nedokáže uhrádzať všetky poplatky a náklady na sebarealizáciu a kultúrne a športové vyžitie.

Nízka mzda, či strata zamestnania vedie k insolventnosti a odtiaľ je veľmi blízko k strate bývania a strate životného partnera, rodiny. Toto je jedna z príčin bezdomovecťva. Taktiež ako následok krízových situácií v živote človeka, v rodine, zlomu, napr. po dovŕšení dospelosti odchod z detských domovov, príchod po výkone trestu, drogová závislosť, patologické hráčstvo.

V našej práci rozoberáme problematiku chudoby a bezdomovecťva, príčiny vzniku, pohľad na bezdomovecťvo, na toto vylúčenie a vyčlenenie zo spoločnosti. Budeme sa snažiť priblížiť život bezdomovcov a ich problémy. Chceme sa zamerať aj na riešenie chudoby, nezamestnanosti, bezdomovecťva a nájsť príčiny a riešenie následkov bezdomovecťva.

Spoločnosť musí riešiť problém bezdomovecťva a pred týmto problémom nemôžeme zatvárať oči. Za vzor ponúkame naše mesto Martin, ktoré sa snaží v spolupráci s charitou riešiť problém a následky bezdomovecťva. V našom meste každý bezdomovec dostáva denne teplú stravu, možnosť hygieny, ošatenie, sociálnu a právnu pomoc a za minimálny poplatok aj trvalé ubytovanie. Nemôže mu však poskytnúť domov.

Cieľom našej práce je priniesť ucelený obraz problematiky chudoby a bezdomovectva, nájsť východiská a riešenia k odstráneniu chudoby a začlenenia bezdomovcov do spoločnosti. Práca je zložená zo štyroch hlavných zdrojov a to citovaním odbornej vedeckej literatúry k danej problematike, našim subjektívnym pohľadom, názormi a pohľadom ľudí, ktorí sa venujú bezdomovcom a pohľadom a názormi samotných bezdomovcov. V prieskume formou štandardizovaného dotazníka sme zisťovali príčiny a problémy bezdomovcov a možnosť ich vzdelávania. V doporučeníach a závere predkladáme možnosti riešenia a východiská danej problematiky. Veríme, že naša práca bude prínosom v problematike bezdomovectva a chudoby.

1. CHUDOBA

„ Chudoba je krajnou životnou skúsenosťou nedostatku, živorenia a obmedzených možností slobodnej voľby.“ (Gerbery, Lesay, Škobla, 2007, str. 6)

Chudobu vnímame ako nedostatok peňazí, jedla, uspokojovania základných potrieb. Hranica chudoby je pre každého z nás iná. Niektorí veľmi skromní považujú za chudobu to, keď už nemá na základné potreby ako je jedlo a zaplatenie nájmu za byt. Iní pokladá za chudobu, ak si nemôže dovoliť kúpiť, či splácať na lízing auto vyššej strednej triedy, na ktorom práve prefrčal okolo 25-ročný mladík. Ďalší zas nepovažuje za chudobu, ak má na skromné jedlo a kde hlavu skloniť a dokáže si aj tak vychutnať život a spokojne sa smiať.

To, čo my považujeme za chudobu je v mnohých hladomorom sužujúcich štátoch považované za luxus. Z tohto môžeme odvodiť, že hranica chudoby je subjektívna a v rôznych častiach sveta vnímaná inak. Veľakrát sa stretávame s názorom, že u nás najzhubnejšia extrémna chudoba neexistuje.

Dnešná spoločnosť je zameraná na úspech, podnikanie, obdivovanie celebrit a chudoba je považovaná za problém iba neschopných a nevzdelaných ľudí. Predsudky a neznalosť problematiky chudoby často spôsobuje pohrdanie ľuďmi, ktorí sa ocitli v ohrození chudobou. Tí úspešnejší považujú chudobných ľudí za lenivých a neschopných zobrať svoj osud do vlastných rúk. Zabúdajú, že v ľudskej spoločnosti nemôžu byť všetci úspešní a bohatí už z princípu. Nie všetci sme obdarovaní schopnosťou byť draví, nie všetci máme dostatočné kompetencie vo vzdelaní, jazykoch, odbornej príprave. Musíme si uvedomiť fakt, že sú medzi nami tí, ktorí sami nevedia konkurovať iným v prostredí trhovej ekonomiky. Taktiež pracujúci, ktorí sú zamestnaní v menej atraktívnych povolaniach s nízkou, často minimálnou mzdou a tvoria ohrozenú skupinu obyvateľstva.

O chudobe sa dá hovoriť, ak príjem jedinca nepostačuje na štandardný spôsob života, priemernú životnú úroveň a neumožňuje rozvoj materiálny, kultúrny a sociálny. Tento jav na seba viaže druhotné problémy s bývaním, stravou, zdravotnou starostlivosťou, vzdelávaním a tým znemožňujú rozvoj osobnosti. Postihnutý človek sa tak postupne dostáva na okraj spoločnosti. Chudoba vzniká tak z nízkej mzdy ako aj z nezamestnanosti. Ľudia, ktorí sa boria s chudobou, majú

sťažený prístup k bežným aktivitám, ktoré nám skvalitňujú život.

V súčasnosti štatistické úrady používajú dva koncepty chudoby:

- *Absolútna chudoba*: chápe sa ako minimálny zdroj prostriedkov, ktoré potrebuje jednotlivec na prežitie. Absolútna chudoba je otázka akútneho hladu, predčasného úmrtia a utrpenia. Je to netolerovateľná situácia, vyžadujúca urýchlenú akciu na nápravu.

- *Relatívna chudoba*: v nej ide o meranie zdrojov a životných podmienok časti populácie vo vzťahu k ostatným. Meranie relatívnej chudoby je viac otázkou sociálnej spravodlivosti a je previazaná so znižovaním sociálnych nerovností a vyrovnávania najextrémnejších rozdielov v bohatstve, životných podmienkach a príležitostiach.

„Zdrojom chudoby je nezamestnanosť, nízky príjem zo zamestnania, nízka úroveň vlastného bohatstva a nízke vzdelanie.“ (Matoušek, 2003, str. 80)

Absolútna chudoba: chápe sa ako minimálny súbor zdrojov, ktoré potrebuje jednotlivec na prežitie. Absolútna chudoba je otázka akútnej deprivácie, hladu, predčasného úmrtia a utrpenia. Podľa metodiky Svetovej banky sa za človeka, žijúceho v absolútnej chudobe považuje ten, kto má menej zdrojov ako 2,15 USD (v parite kúpnej sily) na svoju spotrebu v jeden deň, resp. za človeka **v extrémnej absolútnej chudobe** ten, kto má menej ako 1 USD na deň.

(<http://www.sspr.gov.sk/texty/File/pdf/2005/rodina/>)

Žilová (2005, str. 11) vo svojej knihe píše: chudoba má v súčasnosti rozsah a obsah podľa toho, ako:

- a) vznikajú sociálne nerovnosti jednotlivcov v sociálnom prostredí aj v rámci celkov, ktoré títo jednotlivci vytvárajú,
- b) sú limitované makroekonomické opatrenia, podporujúce tradične chudobné oblasti územia,
- c) sú jednotlivci, rodina a skupiny obyvateľstva postihnutí nezamestnanosťou,
- d) štát postupne prechádza pri poskytovaní sociálnej pomoci od univerzálnosti k adresnosti, hlavne v oblasti finančných dávok sociálnej pomoci.

1.1 História chudoby

„ Chudoba je pohromou, proti ktorej musí ľudstvo neprestajne bojovať. Sme pozvaní k väčšej solidarite, tak, aby nikto nebol vylúčený na okraj spoločnosti“ (Benedikt XVI., 16. októbra 2005, pri príležitosti Medzinárodného dňa boja proti chudobe, In <http://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20051018010>).

História chudoby je históriou ľudstva od zániku prvotnopospolnej spoločnosti so vznikom súkromného vlastníctva. Vždy sa vyskytovali ohrozené skupiny ako napr. telesne a mentálne postihnutí, ženy s deťmi. Nazrime spolu do minulosti.

V ríši Sumerov vznikol prvý zákonník, približne dvetisíc rokov pred naším letopočtom. Zaoberal sa aj ochranou ohrozených skupín obyvateľstva, napríklad vdov, sirôt, chudobných ľudí.

Ďalší dôležitý zákonník bol prijatý v Babylone približne tisíc osemsto rokov pred naším letopočtom. Ochraňoval najmä vojakov, ktorí po boji či v starobe neboli schopní postarať sa o rodinu. Taktiež po ich smrti boli vyplácané dávky pozostalým deťom. Vyslúžilí vojaci dostávali pôdu, aby sa mohli v starobe užiť.

V starovekom Egypte bola pomoc ohrozeným skupinám obyvateľstva nielen zákonne upravená, ale bola vecou prestíže a viery.

V Ríme sa budovali útulky pre starých ľudí, invalidov, opustené deti. Deti boli povinné sa postarať o svojich rodičov pod hrozbou trestu. Minoritné ohrozené skupiny obyvateľstva nemali povinnosť platiť dane. V Izraeli mal každý chudobný človek právny nárok na pomoc v ťažkej situácii. (Filipová – Šípošová, 2008, str. 111)

Stredovek mal duchovný rozmer a pohľad na pomoc chudobným a pomoc bola vecou prestíže. Veľkú prioritu mali milodary a almužny. Starostlivosť o chudobných bola formou, ako bolo možné odpustiť hriechy. Odstránenie žobrania a žobrákov ako neprípustného javu v kresťanskej spoločnosti presadzoval reformátor Martin Luther. Presadzoval pomoc chudobným, tým, ktorí majú snahu o zlepšenie svojho stavu, nie lajdákom. Na svoju dobu to bola pokroková myšlienka a pohľad na problematiku žobrania.

1.2 Chudoba na Slovensku

V bývalom režime pred rokom 1989 bola chudoba zakázanou témou, o ktorej sa nesmelo verejne rozprávať a prezentovať tento problém, hoci existoval. Za chudobu sa považovalo medzi občanmi, ak rodina nemala prostriedky na kúpu auta, televízora, dovolenky. Relatívnou hranicou chudoby bolo sociálne minimum-56% priemerného vtedajšieho platu. Hranica existenčného minima bola 42% priemerného platu. Pod hranicou sociálneho minima žilo zhruba 10% domácností.

Na Slovensku definícia chudoby nie je ustanovená. Pokiaľ budeme akceptovať vymedzenie hmotnej núdze v závislosti od životného minima, môžeme považovať za hranicu chudoby životné minimum. V roku 2004 bol prijatý Zákon o životnom minime (601/2003 Z.z.), zdôrazňujúci zodpovednosť občana za svoju nepriaznivú životnú situáciu. V praxi predstavuje spoločensky uznanú hranicu čistého peňažného príjmu, ktorý by mal zabezpečiť domácnosti (jednotlivcovi alebo rodine) dočasné uspokojovanie základných potrieb (výživa, základné osobné potreby, výdavky na chod domácnosti) na veľmi skromnej úrovni. Predpokladá sa, že na jeho úrovni je možné žiť iba dočasne, a že existuje reálna možnosť zlepšenia stavu vlastným pričinením jednotlivca.

Za životné minimum fyzickej osoby alebo fyzických osôb, ktorých príjmy sa posudzujú spoločne, sa považuje suma alebo úhrn súm:

- 185,19 Eur mesačne, ak ide o jednu plnoletú fyzickú osobu,
- 129,18 Eur mesačne, ak ide o ďalšiu spoločne posudzovanú plnoletú fyzickú osobu,
- 84,52 Eur mesačne, ak ide o zaopatrené nepľnoleté alebo nezaopatrené dieťa.

Ľudia žijú v chudobe, ak ich príjem a iné zdroje sú natoľko nedostačujúce, že im neumožňujú dosiahnuť takú životnú úroveň, ktorá je akceptovateľná v spoločnosti, v ktorej žijú. V dôsledku chudoby môžu poznať mnohonásobné znevýhodnenie od nezamestnanosti – cez nízky príjem, zlé bývanie, nedostatočnú zdravotnú starostlivosť až po prekážky v prístupe k celoživotnému vzdelávaniu, kultúre, športu či rekreácii. Sú často marginalizovaní a vylúčení z účasti na aktivitách (ekonomických, sociálnych a kultúrnych), ktoré sú bežné pre ostatných ľudí a ich prístup k základným právam môže byť obmedzený. (Tvrdoň-Kasanova, 2004, str. 16)

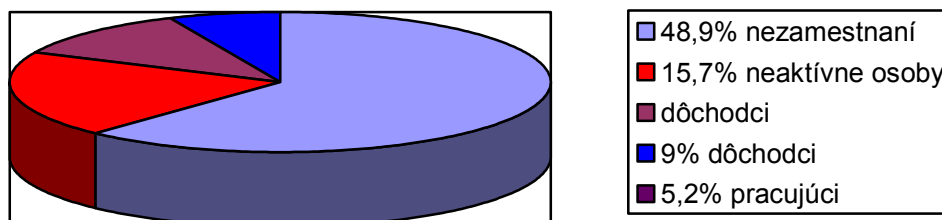
1.3 Miera rizika chudoby na Slovensku

Štatistické zisťovanie EU SILC 2009 sa uskutočnilo v apríli 2009. Pracovníci, ktorí sa pýtali, navštívili 5988 vybraných domácností, do databázy bolo zaradených 5264 domácností a 13821 osôb vo veku 16 rokov a viac. Zberu údajov sa zúčastnilo 395 pracovníkov, ktorí navštívili domácnosti vo viac ako 300 obciach Slovenska. Podľa výsledkov EU SILC 2009 bolo ohrozených rizikom chudoby 11,0% obyvateľov Slovenska, čo je viac ako 595000 osôb. Z hľadiska pohlavia boli na Slovensku viac ohrozené rizikom chudoby ženy (11,9%) ako muži (10,1%). Pre charakterizovanie osôb, ohrozených rizikom chudoby bola stanovená hranica chudoby, pomocou ktorej sa vyjadruje podiel obyvateľstva, ktoré sa nachádza pod touto stanovenou hranicou. Hranica chudoby je definovaná ako 60% mediánu ekvivalentného národného disponibilného príjmu. Ide o relatívnu hranicu chudoby, ktorá meria, do akej miery finančné prostriedky domácností klesajú pod mediánovú hranicu príjmu spoločnosti. V súvislosti s ekonomickou aktivitou najvyššie riziko chudoby na základe údajov EU SILC 2009 bolo:

- nezamestnaní 48,9%
- iných neaktívnych osôb 15,7%
- dôchodci 9,0%
- pracujúci 5,2%

(http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_600/Demografia/inf_sprava/EU_SILC_2009.pdf)

Graf č.1: Miera rizika chudoby na Slovensku podľa ekonom. aktivity EU SILC 2009

Zdroj: ŠÚSR, EU SILC 2009

Ohrozenie rodín chudobou je tiež agendou zisťovania EU, prikkladáme výsledky EU SILC 2007. Viac ohrozené rizikom chudoby sú domácnosti s deťmi ako domácnosti bez detí (dieťa znamená finančnú záťaž, malé dieťa pre jedného rodiča pozíciu mimo trhu práce /najčastejšie matka/, pri viacerých deťoch zabezpečenie starostlivosti /najčastejšie matka a zostáva v domácnosti/). Najviac ohrozené sú jednorodičovské rodiny a viacetné rodiny s oboma rodičmi.

Tabuľka č.1 Miera rizika chudoby podľa typu domácnosti

TYP DOMÁCNOSTI			Pod hranicou %		
			2005	2006	2007
Bez závislých detí					
1.	Spolu		8	8	7
2.	Dvojčlenná	Obaja vo veku pod 65r.	11	9	3
3.	domácnosť	Min. jeden z nich nad 65r.	4	4	5
4.	Iná domácnosť		5	5	3
So závislými deťmi					
5.	Spolu		17	14	13
6.	Jeden rodič	Min. 1 závislé dieťa	32	29	27
7.	Dvaja dospelí	1. závislé dieťa	13	8	6
8.		2. závislé deti	17	14	11
9.		3 alebo viac závislých detí	24	24	25
10.	Iná domácnosť		13	12	13

Zdroj: [www. portal.statistics.sk](http://www.portal.statistics.sk)

Tabuľka č.2 Miera rizika chudoby podľa pohlavia

Pohlavie	Pod hranicou chudoby %		
	EU SILC 2005	EU SILC 2006	EU SILC 2007
Spolu	13,3	11,6	10,7
MUŽI	31,2	11,7	9,8
ŽENY	13,5	11,5	11,5

Zdroj: [www. portal.statistics.sk](http://www.portal.statistics.sk)

1.4 Chudobou najviac ohrozené skupiny

Podiel chudobných ľudí v populácii je odrazom sociálno-ekonomickej vyspelosti spoločnosti. Vo väčšine priemyselne rozvinutých krajín je chudoba spojená s triednym statusom, čo značí, že niektoré spoločenské triedy majú väčšiu skúsenosť s chudobou ako iné. (Jusko, 2002, str.89)

Zdravotne postihnutí

Zdravotný handicap znevýhodňuje občanov s telesným postihnutím na trhu práce. Podľa miery postihnutia poberajú invalidný dôchodok a keďže nemali vôbec alebo len po istý čas mzdu, dôchodok je na hranici chudoby, najmä, ak si uvedomíme výdaje zdravotne postihnutých na zdravotnú starostlivosť, ktorá je len z časti kompenzovaná sociálnou výpomocou. Pokiaľ postihnutie dovoľuje si nájsť zamestnanie, nájdu len slabo platenú prácu. Okrem chudoby sú telesne postihnutí často aj odsúdení na sociálnu izoláciu.

Starší občania

V postproduktívnom veku po odchode zo zamestnania na dôchodok sa výrazne znižuje životná úroveň starších občanov. Dôchodok tvorí približne 60% zárobku v produktívnom veku. To je dôvod zníženia životnej úrovne a zvýšenia ohrozenia chudobou. Ďalším negatívnym faktorom sú choroby spojené s vekom a zníženie vitality.

Deti

V ohrozených rodinách najviac trpia deti, extrémne negatívnym javom je aklimatizácia sa dieťaťa na život v chudobe. Tento jav si prenáša do svojho života spolu s minimálnym zázemím a pomocou rodičov. Deti žijúce v chudobe sa v dospelom veku delia na tých, ktorí kopírujú život rodičov a na tých, ktorí svoje detstvo berú ako zlú skúsenosť a snažia sa vybojovať si miesto na výslní spoločnosti, sú ctižiadostiví a dosahujú úspech.

Rómske etnikum

U nás tvorí najchudobnejšiu časť spoločnosti. Hoci Rómovia tvoria iba 2% obyvateľstva, ich percento chudobných je 8% z celkového počtu chudobných na Slovensku. Tam, kde je najväčšie percento Rómov, žijú v samostatných osadách v extrémnej chudobe a sociálnom vylúčení. Podľa odhadov žije v osadách stotisíc Rómov. Osady tvoria jednoduché chatrče bez hygienického zázemia, čo možno porovnať s bývaním bezdomovcov. Rómovia sú však súdržní a vzhľadom na počet tohto etnika, žijúceho v chudobe, ako bezdomovci sa skoro nevyskytujú. Róma bez

prístrešia pritúli aj vzdialená rodina a radšej žijú v malom domci vo veľkom počte, akoby mali žiť vyčlenení zo svojho etnika ako osamotení bezdomovci. Obyvatelia osád majú minimálne vzdelanie, skoro žiadne pracovné návyky a nemajú možnosť sociálneho kontaktu s majoritným obyvateľstvom. Svoj status zväčša ani nemajú možnosť zmeniť. Od malička sú konfrontovaní s chudobou, ktorá je pre nich normálnym stavom a normálnou úrovňou života. Nakoľko majú minimálne vzdelanie a vzhľadom na predsudky majoritného obyvateľstva nemajú možnosť sa zamestnať. Prežívajú na sociálnych dávkach, ktoré sa im pokúšajú skresť, avšak počas prejednávania príslušných zákonov sa dôjde k poznaniu, že niet účinného riešenia, ako zmeniť život Rómov v osadách a ako ich zamestnať. A tak dávky zostávajú.

Okrem sociálnych dávok žijú z príležitostných brigád, zberu lesných plodov. V osadách nemajú vodovod, elektriku riešia často používaním autobaterií. Vykurovanie obydľí si zabezpečujú drevom, ktoré si raz legálne, inokedy nelegálne s toleranciou majiteľov zadovážia v lese. Ako sme už napísali, najväčšou prekážkou akejkol'vek zmeny je nemožnosť sa zamestnať a tak zmeniť svoj život. Prírodzene nastupuje letargia a zmierenie sa s osudom. Aj tak nájdeme v osadách šťastných ľudí, ktorí sa vedú smiať a zabávať prirodzenejšie, ako mnoho z ostatných ľudí.

Možné riešenia zmeny života a chudoby Rómov je ich inklúzia s ostatným obyvateľstvom, a to pôjde iba vtedy, ak im poskytneme možnosť zamestnania. Deťom sprostredkujeme adekvátne vzdelanie. Vzdelanie v kurzoch, prednáškach v rámci celoživotného vzdelávania poskytnúť aj dospelým Rómom. Pritom musíme rešpektovať ich mentalitu, zaužívaný spôsob života a temperament. Násilné včlenenie neprináša želaný efekt. Rezignovanie na riešenie narastajúcich problémov Rómov a ponechanie ich osudu v osadách problém len zhoršuje. Problémom je aj prekonanie neprispôsobivosti etnika a vyriešenie sociálnej a kultúrnej inklúzie. Potrebujeme účinné riešenie rómskej otázky zo strany štátu a mimovládnych organizácií.

1.5 Riešenie chudoby na Slovensku

Pri príležitosti Európskeho roku 2010 boja proti chudobe Slovensko prijalo **Národný program SR k Európskemu roku boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu.**

Najdôležitejšie body prijaté na zníženie chudoby:

- zredukovať chudobu detí a riešiť medzigeneračnú reprodukciu chudoby preventívnymi opatreniami a podporou rodín s deťmi,
- zvýšiť začlenenie a bojovať proti diskriminácii zraniteľných skupín obyvateľstva podporou dostupnosti verejných služieb, rozvojom lokálnych riešení a zvyšovaním participácie vylúčených skupín na živote spoločnosti,
- zlepšiť prístup na trh práce a zvýšiť zamestnanosť a zamestnateľnosť znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie a skupín obyvateľstva, ohrozených sociálnym vylúčením,
- uznanie práv – uznanie základného práva ľudí žijúcich v chudobe a čeliacich sociálnemu vylúčeniu na to, aby žili dôstojne a aktívne sa zapájali do života spoločnosti,
- zdieľaná zodpovednosť a účasť – posilňovanie účasti verejnosti v súvislosti s politikami a opatreniami v oblasti sociálneho začlenenia a zdôrazňovania kolektívnej a individuálnej zodpovednosti v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, ako aj významu propagácie a podpory dobrovoľných činností,
- súdržnosť – presadzovanie súdržnejšej spoločnosti prostredníctvom zvyšovania povedomia verejnosti o tom, aké výhody pre všetkých má spoločnosť, v ktorej sa odstráni chudoba, umožňuje sa spravodlivé rozdelenie a nikto nežije na jej okraji,
- záväzok a konkrétne opatrenia – opakované zdôrazňovanie silného politického záväzku Európskej únie a členských štátov rozhodujúcim spôsobom vplývať na odstraňovanie chudoby a sociálneho vylúčenia a presadzovanie tohto záväzku a opatrení na všetkých úrovniach riadenia.

(www.upsvar-vk.sk/download/np2010.pdf)

Dôležitým faktorom v boji s chudobou je samotná aktivácia chudobných, riešenie svojho stavu a aktívne hľadanie zamestnania v produktívnom veku. Život na sociálnych dávkach a pomoci postupne pôsobí kontraproduktívne a brzdí v človeku prirodzenú snahu nájsť si zamestnanie, byť zodpovedný za svoj život a snažiť sa nájsť si prácu a zodpovedajúce postavenie v spoločnosti. Nájsť správnu mieru pomoci je veľmi dôležitým prvkom v boji proti chudobe v tých prípadoch, ak je občan schopný práce a je v produktívnom veku.

1.6 Pomoc chudobným vo svete

„Odstraňovanie extrémnej chudoby nie je gestom dobročinnosti. Je uskutočnením spravodlivosti. Predstavuje ochranu základných ľudských práv, práva na dôstojnosť a slušný život. Pokiaľ pretrváva chudoba, neexistuje skutočná sloboda. Pochopte, že svet je hladný po skutkoch, nie slovách. Jednajte s odvahou a víziou. Pošleme chudobu do histórie. Potom môžeme všetci stáť a držať hlavy vysoko“ (Nelson Mandela, z prejavu na londýnskom Trafalgarskom námestí na podporu kampane MAKE POVERTY HISTORY, 3. februára 2005, In http://www.svetbezchudoby.erko.sk/?page_id=46).

Pomôcť zmiernovať následky chudoby vo svete, najmä v krajinách tretieho sveta sa dá aj **zmysluplnými zbierkami a projektmi mimovládnych organizácií** v rozvojových krajinách. Pomôcť môže aj šírenie vedomia toho, prečo sa nás problémy rozvojových krajín týkajú. Zmysel majú aj happeningové akcie.

Je alarmujúce, koľko ľudí žije vo svete vo veľkej chudobe. Je to cez miliardu ľudí. Tri miliardy žijú z dvoch eur denne. Necelá miliarda je negramotných a podvýživných. Dvadsaťpäťtisíc detí zomiera denne v dôsledku chudoby.

Riešenie chudoby vo svete je v rukách vyspelých krajín sveta. Boj s chudobou musí zahŕňať zabezpečenie základnej humanitárnej pomoci hladomorom ohrozených oblastí. Zabezpečenie základných potravín v ohrozených oblastiach. Dlhodobšie ciele odstránenia chudoby sú:

- Zvyšovanie gramotnosti
- Zvyšovanie kvalifikácie obyvateľstva
- Naučiť obyvateľstvo poľnohospodárstvu
- Rozvoj priemyslu a infraštruktúry
- Odstránenie kriminality
- Zodpovedné rodičovstvo
- Produkcia ľahkopestovateľných potravín – napr. sója, netradičných bielkovinových potravín

Len potravinová pomoc dlhodobo nerieši situáciu, pokiaľ nebudú aktivovaní obyvatelia a vlády.

Riešenie chudoby nielen v treťom svete, ale aj v Európe a na Slovensku je možné taktiež zvyšovaním kvalifikácie, venovať trvalú pozornosť ohrozeným skupinám a menšinám, znižovať nezamestnanosť a zvyšovať minimálnu mzdu. Prijímať zákony a opatrenia na pomoc podnikateľom na zvládnutie krízy a zvyšovanie počtu zamestnancov. Prvoradý cieľ vidíme v skorom prekonaní ekonomickej a hospodárskej krízy.

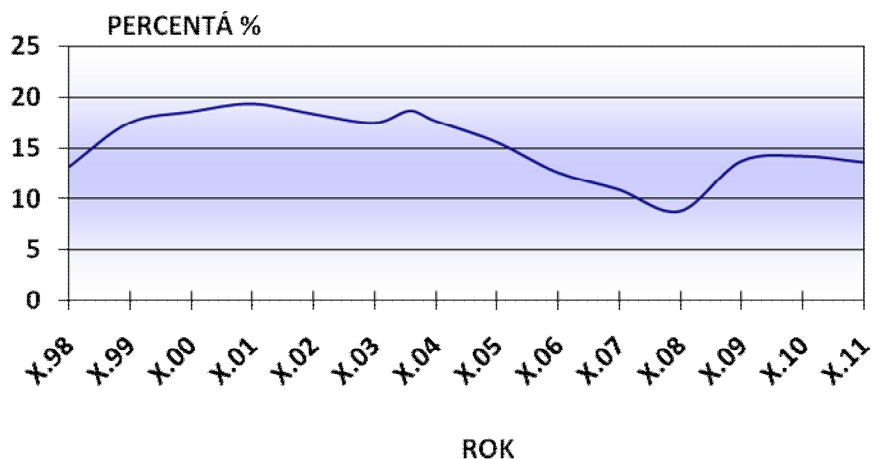
1.8 Nezamestnanosť na Slovensku – od histórie po dnešok

„Nezamestnanosť je stav, v ktorom človek schopný práce a ochotný pracovať nemá platené zamestnanie.“ (Matoušek, 2003, str. 125)

Po roku 1918 a vzniku prvého spoločného štátu Čechov a Slovákov bola nezamestnanosť problémom prebraným ešte z Rakúska - Uhorska. Slovensko bolo zaostalou krajinou zväčša poľnohospodárskou. Postupne sa na Slovensku presadzovali programy priemyselného rozvoja krajiny. Rozvoj radikálne zastavila celosvetová ekonomická kríza v tridsiatych rokoch a následne 2. svetová vojna. Po vojne a vzniku socialistického štátu sa začala industrializácia Slovenska a rozvoj výstavby fabriek zväčša ťažkého priemyslu.

V socialistickom zriadení nezamestnanosť bola tabu a vznikala umelá prezamestnanosť. V ústave bola zakotvená povinnosť pracovať a udržiavaná stopercentná zamestnanosť. Zmena zriadenia a vznik trhovej ekonomiky, rušenie prezamestnanosti a obmedzovanie ťažkého strojárstva, najmä zbrojárskeho sa podpísala pod vznik a prudký nárast nezamestnanosti. V roku 1990 bolo približne 1800 nezamestnaných. Na začiatku roku 1992 to bolo 300 000. po roku 2002 nezamestnanosť klesala a až v roku 2008, začiatkom hospodárskej krízy začala nezamestnanosť opäť stúpať na dnešných 13,6%. Očakáva sa aktuálne ďalší pokles ekonomík v EÚ a pribúdanie nezamestnaných.

Graf č. 2 Miera nezamestnanosti na Slovensku

zdroj: Eurostat

Z grafu je možné odčítať aktuálnu mieru nezamestnanosti 13,6%.

Miera nezamestnanosti je pomer nezamestnaných ako percento k celkovej pracovnej sile, ktorú tvorí súčet zamestnaných aj nezamestnaných.

Potreba otvorenej budúcnosti je v rámci nepriaznivej životnej skúsenosti rovnako potlačená. Bezdomovci o budúcnosti neuvažujú, nič neplánujú, žijú prítomnosťou. Do budúcnosti nemajú mnoho nádeje, javí sa im nepriaznivá. Taký prístup súvisí s ich neschopnosťou riešiť vlastný život iným spôsobom. (Vágnerová, 1999, str. 412 - 413)

Dlhodobá nezamestnanosť prináša so sebou riziká:

- zníženie sebavedomia
- strata pracovných sociálnych kontaktov
- psychické choroby, najmä depresia
- strata pracovných návykov
- alkoholizmus
- poruchy komunikácie v rodine a následne rozvod
- strata bývania

1.9 Riešenie nezamestnanosti

V období svetovej hospodárskej a ekonomickej krízy nemožno zabrániť ani nezamestnanosti, ani jej zvyšovaniu, pretože nie je možné odhadnúť, ako dlho bude kríza a ako sa bude svetová ekonomika konsolidovať a zotavovať z krízy.

Podpora zamestnanosti z pohľadu štátu sa musí riešiť vo viacerých rovinách súčasne:

- Iniciovať príchod zahraničných firiem a rozvoj už pôsobiacich na Slovensku
- Podporovať slovenských podnikateľov v rozvoji podnikania
- Podporovať živnostníkov a vytvárať priestor pre vznik ďalších živností
- Podporovať udržanie zamestnanosti vo firmách
- Podporovať zvyšovanie pracovných kompetencií pracujúcich
- Podporovať rekvalifikačné kurzy pre nezamestnaných na pracovné kompetencie, ktoré pracovný trh požaduje

Spôsoby ako podpory zo strany štátu sú najmä vytváranie priaznivej klímy na rozvoj podnikania slovenských a zahraničných podnikateľov a firiem a príchodu zahraničného kapitálu tak, aby sa udržal a zvyšoval počet zamestnaných osôb sú najmä:

- v daňovej politike
- v zmenách v zákonníku práce
- podpora samospráv pri vytváraní pracovných miest
- využívanie programov EÚ na rozvoj zamestnanosti
- zmeny zákonov na podporu podnikania a rozvoj živností
- v odstraňovaní administratívnej byrokracie v podnikaní
- v zjednodušení administratívnych procesov v podnikaní
- aktívna politika odstraňovania nezamestnanosti
- rýchle a kvalitné dobudovanie diaľnic
- potláčanie diskriminácie pri prijímaní do zamestnania z hľadiska veku, rasy, sexuálnej orientácie, pohlavia, matiek s deťmi
- krajným riešením v období krízy – sprostredkovať nezamestnaným zamestnanie
- v zahraničí

- oceňovanie firiem, ktoré zvyšujú počet zamestnancov
- aktívna zahraničná politika pri zabezpečovaní zahraničných zákaziek pre domáce firmy
- aktívne zviditeľňovanie Slovenska v zahraničí ako potenciálu na rozvoj
- turistického ruchu

Podpora vlastnej zamestnateľnosti na trhu práce z pohľadu nezamestnaných:

- zvyšovanie pracovných kompetencií v odbore
- štúdium cudzích jazykov
- zvyšovanie počítačovej gramotnosti
- rekvalifikácia
- aktívna spolupráca s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny
- fyzická a psychická aktivácia pre lepšie zvládanie krízových situácií
- aktívne hľadanie pracovného miesta

Veľkým problémom nie je krátkodobá ale dlhodobá nezamestnanosť. Pri tomto fenoméne zaniká schopnosť sa zamestnať, klesá sebadôvera a strácajú sa pracovné návyky. Len v prípade dlhodobej nezamestnanosti má odôvodnenie aj práca za menšiu mzdu.

Máme potrebu podotknúť, že práca má dlhodobo zmysel vtedy, ak zabezpečuje pre pracovníka a jeho rodinu dôstojný život a rozvoj. Práca, ktorá je finančným ohodnotením porovnateľná so sociálnymi dávkami a rodina balancuje na hranici chudoby je nedôstojná a demotivujúca, aj keď vylepší štatistiky nezamestnanosti.

Nezamestnanosť je vážny problém a zvyšuje počet osôb, ktoré sa dostávajú pod hranicu chudoby a tým sa stávajú rizikovou skupinou na vznik bezdomovectva.

2. BEZDOMOVECTVO

„Bezdomovectvo je jedným z najextrémnejších a najškodlivejších prejavov chudoby a sociálneho vylúčenia.“ (Sandra Tordová, šéfredaktorka časopisu Nota Bene, In <http://www.informuje.com/seesame2010/bezdomovectvo-velka-vyzva-pre-europu>)

Bezdomovectvo najčastejšie chápeme ako život určitej špecifickej skupiny obyvateľstva bez domova, bez bytu, rodiny, sociálnych kontaktov, bez práce. Žijú oddelene od ostatku spoločnosti, často na očiach ako neprispôsobiví a žobrajúci. Inokedy skryto vo svojich dočasných príbytkoch, ak sa tak dá nazvať bývanie v kanáloch, pod mostom, v lese.

Sú aj bezdomovci z vlastného rozhodnutia, ktorí majú iné ako existenčné problémy ako dôvod na vyčlenenie zo spoločnosti a zvolia si život bezdomovca.

„Neraz ide iba o únik zo sveta „múdрых a mocných“, ktorí sa ich snažili zmeniť, a tak svojim životom vyjadrujú protest proti spoločnosti s uponáhľaným spôsobom života. Sú to ľudia milujúci slobodu, ktorí žijú na okraji spoločnosti, ale naplno.“(Srholec, A., In Tvrdoň, M., Kasanova, A., 2004, s.37)

Zloženie bezdomovcov je na celom Slovensku približne rovnaké. Vysoké percento tvoria dospelí, ktorí prežili detstvo v detských domovoch. Ich prechod do normálneho sveta často nezvládajú. Život v domove bol život v kolektíve, oddelený od ich rovesníkov z normálnych rodín. O všetko bolo postarané a všetko bolo spoločné. Zrazu sú v drsnom svete, kde prevláda individualizmus. Nemajú rodinné zázemie, na všetky problémy sú sami.

Najväčšia koncentrácia bezdomovcov je v hlavnom meste Bratislava. Tu sa koncentrujú v domnení väčších možností na obživu, žobranie a lepší výhľad na možné zamestnanie a začleňovanie sa do spoločnosti. Bezdomovci sú už ale aj v malých mestách. Kríza v poradí už druhá nedáva nám nádej na zlepšenie stavu bezdomovectva a zníženia počtu bezdomovcov.

Ekonomická kríza môže postihnúť stratou zamestnania, chudobou a následne bezdomovectvom kohokoľvek z nás.

Problém bezdomovcov nie je len problémom hlavného mesta. Celkový počet bezdomovcov sa odhaduje na 30 000, čo nie sú ani 2% z celkového počtu obyvateľov Slovenska, z čoho v hlavnom meste je ich približne 3000.

Graf č.3 Počet bezdomovcov v hl. meste a zvyšku Slovenska.

Zdroj: www.notabene.sk

Bezdomovecstvo môžeme rozdeliť na dva základné druhy. Prvý je bezdomovecstvo z vlastného rozhodnutia pre takýto život a druhý donútením okolnosťami a stratou, či neschopnosťou vytvoriť si domov a nájsť si prácu.

Bezdomovcami z vlastného rozhodnutia sú takí, ktorým vyhovuje žiť vyčlenení na okraji spoločnosti s prerušenými sociálnymi väzbami a v jednoduchých podmienkach, bez práce ale s alkoholom. Zarábajú si žobraním a odmietajú čo i len príležitostnú prácu. Často odmietajú pomoc a ponúknutú si nevážia a dokážu devastovať aj pre nich vytvorené útulky. Títo v nás spôsobujú negatívny pohľad na bezdomovcov a určitý odstup.

My sa hlavne zameriame na bezdomovcov, ktorí sa dostali do nezávidenia hodnej situácie nedobrovoľne a majú snahu to aj zmeniť alebo aspoň spolupracujú s terénnymi pracovníkmi a charitou.

Na Slovensku je pomoc bezdomovcom na rôznej úrovni. Sú mestá, kde sa venuje pozornosť aj tejto komunite a sú mestá, kde tento problém nevidia, lepšie povedané nechcú vidieť a najradšej by bezdomovcov vysťahovali niekam za mesto a izolovali, aby im neprekážali a nerobili problémy. Takýto segregačný spôsob

myslenia a konania sa nepoužíva len na bezdomovcoch, ale aj na Rómoch. Nedostačujúce, či úplne absentujúce sociálne služby, nocľah, strava, zdravotná starostlivosť spôsobujú ohrozenie života bezdomovcov.

Bezdomovcom treba pomáhať a vyhľadávať najmä tých, ktorí sú medzi nimi nováčikovia a urýchlene im pomôcť k návratu do spoločnosti, pokiaľ nerezignujú a nestotožnia sa s novým statusom.

Tvrdoň a Kasanova (2004, str.36) hovoria o troch štádiách, ktorými prechádza človek na ulici:

Prvé štádium – človek bez domova sa pokúša zbaviť sa svojho aktuálneho sociálneho statusu. Dbá na zovňajšok, je upravený, čistý a dokonca elegantný. Snaží sa znovu nadviazať kontakt s rodinou alebo priateľmi. Sám seba nepovažuje za človeka bez domova. Verí v zlepšenie situácie, má svoje sny o lepšej budúcnosti. Po prekonaní viacerých neúspechov prichádza druhé štádium.

Druhé štádium – tu prichádza regresia. Tým, že daný človek nemá adresu, alebo telefón, všetky administratívne úkony, ktoré má vykonať, sa mu zdajú neuveriteľne zložité. Po registrácii na úrade práce začne navštevovať zariadenia rýchleho občerstvenia. Postupne prichádza o sebaúctu až dovedy, kým sa prestane zaoberať hľadaním si práce a udržiavaním si svojho zovňajšku.

Tretie štádium – po štádiu regresie prichádza štádium rezignácie. Daný jedinec, žijúci na ulici sa vzdáva svojej minulosti a jeho doterajšie sociálne väzby zanikajú. V tomto štádiu je minimálna časť ľudí bez domova, ktorí by mali záujem pracovať a zaradiť sa do bežného života – aj keby to bolo možné. Rebríček hodnôt človeka sa mení od základov a možnosť dostať sa z ulice pomaly zaniká.

Čím je človek chudobnejší, tým väčšiu časť svojich príjmov vynakladá na úhradu nájomného, či poplatkov za ubytovanie. Tým sa dostáva do bludného kruhu, postupne stráca schopnosť uhrádzať poplatky za bývanie a odtiaľ je len malý krok k strate bývania a ocitnutiu sa na ulici. Hospodárska kríza so svojimi následkami túto situáciu rapídne zhoršila.

Podľa ETHOS do kategórie bezdomovcov, či ľudí ohrozených bezdomovectvom patrí osoba (V Európskej Únii bola snaha zjednotiť pohľad na bezdomovectvo a vylúčenie z bývania. Nadnárodná organizácia FEANTSA ponúkla obsahlu definíciu ETHOS, ktorú správa EÚ prijala.):

- bez prístrešku (rooflessness – bez možnosti pobytu pod strechou 24 hodín denne, napr. na ulici, v kanáloch, či v nocľahárni)
- bez bytu (houselessness – osoby v rôznych zariadeniach, napr. v útulkoch, verejných ubytovniach, ako aj osoby, ktoré opúšťajú inštitúcie)
- bývajúca v neistých podmienkach (osoby, ktorým hrozí vystaňovanie, obeť domáceho násilia, domácnosti v bytoch bez právneho nároku)
- bývajúca v neprimeraných podmienkach (priveľa ľudí v byte, zlý technický stav budovy, mimo pitnej vody a elektriny, rôzne provizórne stavby, maringotky). (www.mesacnikcesta.sk)

Skrytým bezdomovectvom, ktoré sa neuvádza v žiadnych štatistikách a predstavuje veľkú rizikovú skupinu sú jednotlivci, ba celé rodiny, ktoré žijú prechodne alebo trvale na podnájmo. Cítia silnú potrebu mať svoj domov, ale nemajú z rôznych dôvodov finančné prostriedky na kúpu vlastného bytu, domu či nebývajú v štátnych nájomných bytoch. Toto sú potencionálne ohrozené skupiny obyvateľstva, najmä ak dôjde u nich k rozvratu rodiny alebo strate zamestnania. Podnájom je často neúmerne vysoký a bráni rodinám s nízkymi príjmami naakumulovať prostriedky na kúpu bytu, prípadne časť sumy a zbytok vykryť hypotékou. Mnohí na takú snahu o zlepšenie stavu rezignujú a trvale prebývajú na podnájmo, vrátane sprievodného javu a to rotácie z bytu do bytu. Problémy vznikajú najmä neuhrádzaním nájmu majiteľom, alebo neuhradením nedoplatkov na energiách, či v extrémnych prípadoch aj neprispôsobivosťou nájomcov a ničeniu vybavenia bytov.

Bez domova sa prechodne môže nájsť nejuden z nás. Napríklad rozvod a následný odchod jedného z partnerov do podnájmu, či niekam na ubytovňu. Ubytovňa nie je domovom a nenapĺňa človeka potrebnou istotou a zázemím. Bez domova nie je možné dlhodobo jestvovať a je to len dočasná životná situácia.

Bezdomovectvo znamená nemáť:

- prácu
- byt
- domov
- sociálnu starostlivosť
- zdravotnú starostlivosť
- priateľov
- odvahu zmeniť život
- stravu
- vhodné ošatenie
- kultúrne vyžitie

Bezdomovectvo znamená mať:

- neistý príbytok
- izoláciu
- zdravotné problémy
- sociálne problémy
- hlad
- zimu
- neistotu
- samotu

Často si vôbec neuvedomujeme to, že čo považujeme pre nás za samozrejmé, nie je každému dané – mať domov. Rozdiel a význam slov ubytovňa a domov je veľmi veľký.

Život vyčleneného človeka na okraji spoločnosti so spretfhanými sociálnymi väzbami je príliš stresujúci. Pocit menejcennosti ešte viac bezdomovca vyčleňuje, pretože má zábrany byť videný v takom stave a cíti sa neúspešný. Bojuje s predsudkami spoločnosti a nemá mu kto častokrát podať pomocnú ruku. Potrebuje rozvíjať sociálne, právne služby, pomoc psychológov pre bezdomovcov.

Pomoc s ich začlenením a najmä dlhodobú každodennú prácu s bezdomovcom, komplexne ho viesť k integrácii do spoločnosti.

„Postav dom, zasad' strom a splod' syna. Pamätáte sa, však? A skutočne by to malo byť poslaním každého chlapa. Presne v tom poradí a doslova. Nie vždy to ale tak vyjde. Ja som dom postavil, strom zasadil i syna splodil, ale nejako sa to pokazilo. Dom mi vzali, strom s'ali a syn sa mi odcudzil.“(Július, 2006, str.13)

Strata bývania, neschopnosť si zabezpečiť bývanie je hlavnou črtou bezdomovectva. Umiestnenie v dočasnom príbytku, ubytovni to nemôžeme považovať za vyriešenie problému, ale za riešenie následkov bezdomovectva. Aj to je veľmi potrebné, no ubytovňa nenahrádza rodinu, byť, pocit domova. Teda človek nemá nielen bývanie ale je navyše sám, odtrhnutý z bývalého sociálneho prostredia, kamarátov a teda sa jedná o vylúčenie zo spoločnosti.

Po nežnej revolúcii a zmene režimu a zavádzaniu tržnej ekonomiky sme začali registrovať problém bezdomovectva. V bývalom režime bolo bezdomovectvo vnímané ako príživníctvo a potencionálni bezdomovci boli zatváraní do väzenia. Postoj k týmto ľuďom bol oveľa extrémnejší ako v dnešnej dobe. To vyplývalo z faktu, že v socializme bola povinnosť pracovať, byť zamestnaný a bol relatívne dostatok bytov, dokonca podniky stabilizovali svojich pracovníkov prídelením podnikového bytu na protipodpis pracovnej zmluvy viazanej minimálne na desať rokov. Byty, ktoré boli na predaj – družstevné byty stáli približne 30 000 Kčs, čo pri priemernej mzde 2200 Kčs bolo približne 14 mesačných miezd. Na byty boli zamestnávateľom poskytované bezúročné pôžičky s minimálnym úrokom. Po revolúcii začali ceny bytov neúmerne stúpať až dosahovali maximum z pred dvoch rokov, kedy (porovnateľný k družstevnému bytu) 3-izbový byt stál 60 násobok priemernej mzdy a aj to iba mimo veľkých centier miest, kde ceny bytu dosahovali až 100 násobok aktuálnej priemernej mesačnej mzdy. Bytová politika spoločnosti je jednou z príčin bezdomovectva u ľudí, ktorí by inak neskončili na ulici a nie sú typický bezdomovci z presvedčenia a osobného rozhodnutia. Začal sa presadzovať názor o osobnej zodpovednosti každého občana o svoj osud a status a to spolu s liberalizáciou trhu s bytmi spôsobilo problémy tisícom ohrozených jedincov. Ďalším rizikovým faktorom je neúmerne zadlžovanie občanov, najmä s menším vzdelaním a právnym vedomím.

Z masovokomunikačných prostriedkov sa počas reklám v reklamných spotoch, ktoré sú cielene zamerané na určitú skupinu obyvateľstva atakuje podvedomie jedincov o ľahko dostupných pôžičkách, za ktoré si môžeme nakúpiť tovar a tak spríjemniť a vytvoriť si lepší život, hoci ten netvorí iba ponúkajúci sa materializmus ale aj iné hodnoty. Podobne nebankové inštitúty vtierali a vtierajú sa pomocou sms a malých letáčikov. Úskalie takýchto pôžičiek spočíva vo veľkých úrokoch a v tom, že si ľahko dostupnú pôžičku zoberú ohrozené skupiny obyvateľstva, ktoré nemajú ani na to, aby si splatili pôžičku s akceptovateľným primeraným úrokom. Najmä starší občania nemali s takýmto poskytovaním prostriedkov na kúpu tovaru žiadnu skúsenosť, resp. s jej následkami, pretože predtým k pôžičke bolo nutné dodať potvrdenie o príjme a mať minimálne dvoch ručiteľov. Dnes k rizikovým pôžičkám nie je potrebné žiadne potvrdenie a aj to, ktoré sa vyžaduje je obídené.

Následok takýchto transakcií je platobná neschopnosť, následná exekúcia a strata bytu, či domu, o ktorý prichádzajú za pár tisíc požičaných eur. Až vtedy postihnutí jedinci pochopia, ako sa ľahkovážne s nízkym ekonomickým a právnym vedomím zadĺžili a nemôžu uveriť, ako sa dostali na ulicu...

Ďalším možným spôsobom ako prísť o strechu nad hlavou je podpísanie zmluvy o prevode, či predaji bytu, domu špekulantom dôverčivými ľuďmi a najmä dôchodcami.

2.1. Kto je bezdomovec?

Ak by sme si položili túto otázku, najčastejšie by sme si vnútorne odpovedali s opovrhnutím v hlase o ľuďoch, čo nás obťažujú na uliciach, páchnu, žobru, sú dotieraví. Keď žobru, bojuje v nás prirodzená potreba pomôcť s názorom o ľuďoch, ktorí žobru a nechce sa im pracovať a vyžobrané prepijú. Nakoniec v mnohých z nás, najmä citlivejších zvíťazí hodenie mince. Ako odpoveď pre reportéra, či do ankety by sme pravdepodobne uviedli, že sú to ľudia, ktorí sú bez domova, špinavý, žijúci na ulici, ktorí sa živia zberom druhotných surovín, vyberaním vecí a potravín z kontajnerov a žobraním. Nevedia sa už vlastnými silami zaradiť späť do spoločnosti, prepadli letargii a zmiereniu s osudom, no nie vždy je to tak.

Väčšinu bezdomovcov tvoria nasledujúce skupiny:

- a) osoby trpiace depresiou, osamelosťou, sklúčenosťou
- b) mladí ľudia z detských domovov, ktorí neboli nikdy zamestnaní
- c) dlhodobo nezamestnaní
- d) prepustení väzni
- e) starí, osamelí ľudia
- f) mentálne a zdravotne postihnutí
- g) ľudia trpiaci najrôznejšími psychickými a somatickými chorobami a poruchami
- h) alkoholici, narkomani a patologickí hráči
- i) ženy – osamelé, s deťmi, tehotné, vyhodené z domu, týrané
- j) migranti

(Hradecký, Hradecká, 1996, str.35)

Pojem bezdomovec nemožno chápať len v úzkych medziach – človek, ktorý je špinavý a spí pod mostom, je opitý a nikde nepracuje. Bezdomovcom v širšom slova zmysle ste aj keď:

- spíte v uliciach
- bývate u priateľov alebo rodiny
- bývate v ubytovni
- bývate vo veľmi obmedzených podmienkach
- podstupujete riziko násilia, ak by ste zostali doma
- bývate v zlých podmienkach, ktoré poškodzujú vaše zdravie
- bývate v dome, ktorý je v havarijnom stave alebo nie je vhodný pre vás

Ktokoľvek sa môže stať bezdomovcom. Chudoba a totálny obrat v osude človeka napríklad rozvod a odchod napr. muža z domova, príchod do bytu priateľky, kde sa postupne mieniajú nasporené peniaze, ktoré dostal od bývalej manželky ako odstupné z bytu. S ubúdajúcimi finančnými prostriedkami sa zväčšujú rozpory a priepasť v novom vzťahu. To už je krôčik k vyhodeniu z bytu a pokiaľ nie je možnosť odísť k rodine, začína sa neistý život na ulici. Riziko ocitnutia sa na ulici ako sme uviedli sa týka aj tých, ktorí nepatria aktuálne do rizikovej skupiny, ale vplyvom okolností sa riziko zvýši. Či už po rozvode, strate zamestnania, odchod týranej ženy z domova od muža, osoby po výkone trestu, ktorým sa rozpadla

medzitým rodina, mladí po odchode z detského domova, ľudia s mentálnym postihnutím. Je jedno, či bude chodiť v páchnucich odevoch, či bude svoj status prekrývať slušným odevom a vystupovaním, jednako je bez domova a stáva sa bezdomovcom.

V najvšeobecnejšom význame, bezdomovec je človek s absenciou bývania, sociálne vylúčený a zároveň začlenený do nebytových priestorov, zbúranísk, kontajnerov, pivníc, železničných a autobusových staníc, ako aj ulíc, parkov, priestorov pod mostmi – to všetko môžeme chápať ako náhradné bývanie. Absenciu príjmu si riešia zberom fliaš, papiera, železa, živia sa zvyškami jedál z kontajnerov, častým javom je žobranie.(Tvrdoň, Kasanova, 2004, str.34)

Niektorí pijú a sú zanedbaní, iní sa snažia dostať späť do spoločnosti, snažia sa nájsť si prácu, zabezpečiť doklady.

„ „ Všímaš si ?“ upozorňovala jedna druhú . „Vraj bezdomovec! Hrá sa na chudáka a pozri ho, má mobil.“

Človek, ktorý má svoj domov, má adresu. Mesto, ulicu, číslo domu. Je to jeho istota. Človek, ktorý domov nemá, ale nejakú istotu chce mať, má aspoň ten mobil. Je to istota pre prípad, že by sa nutne potreboval s niekým spojiť, istota pre prípad, že by sa niekto chcel spojiť s nim. Nemajte nám tie mobily, prosím, za zlé, veď koniec – koncov, vždy ide o ten najstarší typ, ktorý dnes kúpite už za babku. A hovory? Tie veru redukuje na minimum. A pokiaľ by vás urážal fakt, že ten mobil nemáte len vy, ale aj obyčajní bezdomovci, vedzte, že práve pomocou mobilov sa snažia tí nešťastníci udržiavať (i keď často bezvýsledne) vzťahy so svojimi. Nezazlievajte im to a povzneste sa nad to.“ (Július, 2006, str. 43,44)

Ak človek zámerne, či proti svojej vôli donútený okolnosťami býva pod mostom, po staniach, opustených domoch a v starých pivniciach , miesto aby žil v byte alebo v rodinnom dome , živí sa žobraním, zberom druhotných surovín z kontajnerov, je sám, opustený svojou rodinou a priateľmi, môžeme o ňom a on sám o sebe povedať že je bezdomovec.

Bezdomovci nemajú stále bydlisko, ani zamestnanie a nemajú zdroje na štandardný život, akým žije bežný občan a nemajú ani prístup k sociálnym a spoločenským výhodám našej európskej civilizácie. Najviac sa sústreďujú vo

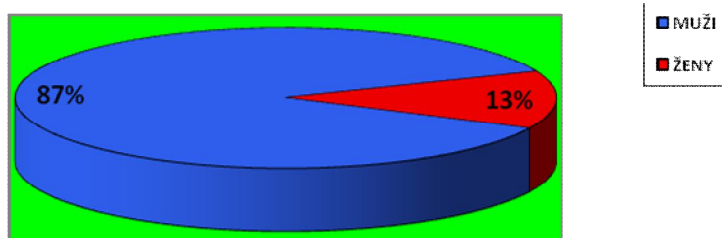
veľkých mestách, pretože tam majú oveľa viac možností, ako získať prostriedky na obživu, útulok či pomoc.

Keď hovoríme o bezdomovcoch, je dôležité si uvedomiť, že veľa z nich prichádza z rizikových oblastí s veľkou nezamestnanosťou. Najväčšiu skupinu bezdomovcov tvoria najmä muži. Pribúdajú aj ženy a dokonca aj celé rodiny. Počet mužov bez domova v európskych krajinách sa približne rovná dvom tretinám až trom štvrtinám z celkového počtu bezdomovcov.

Veľa mladých ľudí prichádza na ulicu z detských domovov, či kvôli zlej rodinnej situácii (alkoholizmus rodičov, katastrofálna finančná situácia), alebo aj kvôli drogám.

Európska únia vyjadruje znepokojenie nad čoraz väčším počtom žien s deťmi bez domova. Ženy vyhľadávajú pomoc v neriešiteľnej situácii, keď musia opustiť domov. Naproti tomu, osamelé ženy bezdomovkyne, pochádzajú z najviac znevýhodnených vrstiev spoločnosti, z neusporiadaných rodín, zlých majetkových pomerov, nízkeho vzdelania a zlého zdravotného a psychického stavu. Podiel žien na celkovom počte bezdomovcov sa odhaduje na 13%.

Graf č.4 Podiel žien na celkovom počte bezdomovcov

Zdroj: www.notabene.sk

Bezdomovci nemajú zväčša svoju úradnú a sociálnu identitu, pretože nemajú sa ani ako preukázať svojou totožnosťou – chýbajúci občiansky preukaz, ten by potrebovali pri vybavovaní rôznych sociálnych potrieb a výhod a môcť sa začleniť do spoločnosti. Chýbajúce základné doklady totožnosti zabraňujú často v žiadosti o pomoc, dávky v hmotnej núdzi, evidencii nezamestnaných, lekárskej pomoci. Keďže nie je zaregistrovaný ako nezamestnaný a nemá ani príjem, neplatí ani on, ani štát za neho sociálne a zdravotné odvody a preto nemá nárok ani na dôchodok, invalidný

dôchodok, ošetrovanie, a mnohé iné výhody a zabezpečenie, nehľadiac na to, že mu stúpajú dlhy voči týmto inštitúciám.

Beňová (2008, str. 49) o bezdomovcovi súdi: „ Väčšinou je vyčlenený i z trhu práce, a tým aj zo systému sociálneho a zdravotného zabezpečenia, je vyčlenený z právnej ochrany – z nároku byť a užívať práva člena spoločnosti. Zamestnanie je jedným z hlavných prostriedkov na získanie a udržanie svojho miesta v spoločnosti.“

Získať späť prácu, či nájsť dobrú prácu by malo byť prioritou pre každého človeka v situácii , keď začína byť bezdomovcom a polievky z charity a ošatenie nevyriešia jeho problémy, riešia iba akútny stav. Preto aj práca tak terénnych pracovníkov ako aj zodpovedných orgánov štátnej správy sa má zamerať na riešenie príčiny a predovšetkým sa pokúšať začleniť bezdomovca do pracovného procesu, čo iste nie je ľahká úloha. Riešením môže byť aj rozvoj chránených dielní, ako medzistav k opätovnému získaniu pracovných návykov a trvalého zamestnania.

„ „Jozó je starý sprost'ák . Z desaťslovnej vety by mu určite v televízii vypípli osem. Ale nielen v slovách je taký, aký je. Je všeobecne hrubý, večne opitý, rabiát až hrôza. Jednoducho bezdomovec v tom vyslovene negatívnom slova zmysle. Sedel pri kapucínskom kostole a plakal. Doslova relatívne triezvy, plakal. Slzy mu stekali po špinavej tvári. „Dedo, on zomrie, čo bude s nami?“ Nechápavo som na neho pozrel. Až po chvíli mi došlo, že ten surový neznaboh oplakáva ťažko chorého pápeža. Tak ma to dojalo, že za chvíľu sme plakali obaja. Plakali sme, lebo zomieral skutočne veľký a každému blízky človek. Blízky ešte aj bezdomovcovi Jozovi.“ (Július, 2006, str. 21)

V niektorých krajinách sa na bezdomovectve podieľa i nedostatočná úroveň starostlivosti o mentálne postihnutých. (Mareš, 1999, str.145)

Bezdomovcov netvorí len psychicky či mentálne postihnutí, pravdou však je, že často medzi nimi nájdeme ľudí, ktorí sú nejakým spôsobom hendikepovaní, či zraniteľní. Väčšinou sú to ľudia bez stabilných sociálnych väzieb, čo v praxi znamená, že sa pri riešení krízovej situácie nemajú o koho oprieť. Riešenie najrôznejších problémov býva pre nich oveľa ťažšie, ako pre človeka z bežnej spoločnosti. To spôsobuje ich „zlyhanie“ uplatnenia sa v spoločnosti a odsúva ich do

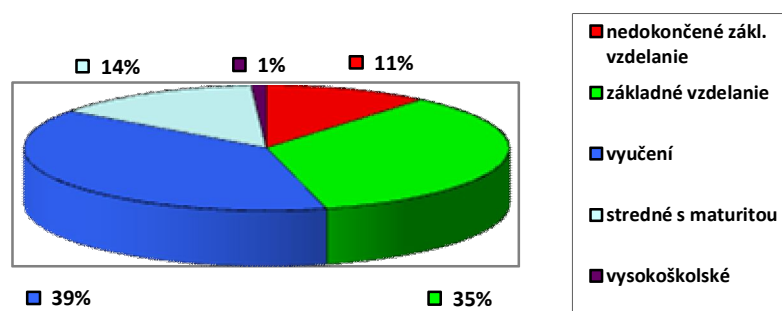
kolónky „bezdomovec“. Určiť alebo rozsúdiť, prečo človek stratil vzťahy s tými ostatnými, býva veľmi komplikované, ba priam z pohľadu nezainteresovaného človeka nemožné. (Beňová, 2008, str. 11)

Medzi bezdomovcami nájdeme aj vzdelaných inteligentných ľudí, ku ktorým sa osud zachoval macošsky a rezignovali, no len čiastočne a bojujú o svoje miesto na výslni a majú snahu sa začleniť. Sú slušní, starajú sa o seba, snažia sa zarobiť si príležitostnými prácami. Pri rozhovore s nimi nás prekvapí rozhl'ad, kultúra prejavu, slušné správanie. Snažia sa zostať v anonymite a majú veľkú šancu na opätovný návrat do normálneho života, pokiaľ nenadobudli nereálne predstavy o príliš úspešnom návrate a dobre platenej práci.

Približné vzdelanostné zloženie bezdomovcov uvádzané v rôznych štúdiách a literatúre a výskumoch možno spriemerovať nasledovne:

11% nedokončené základné vzdelanie, 35% základné vzdelanie, 39% vyučení, 14% stredné vzdelanie s maturitou, 1% vysokoškolské vzdelanie. Je nutné podotknúť, že údaje sú len približné.

Graf č. 5 Odhadovaná vzdelanostná úroveň bezdomovcov

Zdroj: www.minedu.sk

Podobne ako chudobní i bezdomovci sú postihnutí nielen materiálnym, ale i sociálnym handicapom. (Beňová, 2004, str.32) Popretfhané väzby v rodine , popretfhané väzby s bývalými spolupracovníkmi, popretfhané kamarátstva , to všetko spôsobuje sociálne vylúčenie.

2.2 Najrizikovejšie skupiny – potencionálni bezdomovci

Podľa Draganovej (2006, str. 179) sa môže človekom bez domova stať ktokoľvek. Závisí to od zvládnutia určitých náročných životných situácií, ktorých príčinu nemusíme vždy hľadať v jednotlivcovi, ale v celej spoločnosti.

Rizikové skupiny a faktory, ktoré pôsobia na vznik bezdomovectva podľa Draganovej (2006, str. 179) :

- Dlhodobá strata zamestnania, nízka úroveň životného minima, prítomnosť dlhov a strata bývania.
- Problémy v rodine (rozvod, rozchod, strata partnera, smrť blízkeho človeka).
- Psychický, alebo citový kolaps a nevládnutie veľkého psychického tlaku.
- Dlhodobý pobyt v rezidenčných zariadeniach – v detských domovoch, nápravno-výchovných zariadeniach a iných zariadeniach.
- Závislosť od alkoholu, omamných látok, alebo automatov.
- Mentálne, alebo telesné postihnutie, ktoré vyžaduje pomoc inej osoby.
- Ľudia trpiaci psychickými poruchami.
- Osamelí, opustení starí ľudia.
- Týrané a sexuálne zneužívané ženy a deti.
- Ľudia príslušní ku niektorým etnickým skupinám.
- Ľudia, ktorých postihla nepriaznivá živelná udalosť (zemetrasenie, záplavy, požiare).

Ďalej Draganová (2006, str.179) uvádza, že uvedené faktory sa môžu navzájom kombinovať a spolupôsobíť pri vzniku bezdomovectva.

Jedinci vo väzbe.

Počas pobytu vo väzení sa môžu spretŕhať rodinné putá, dochádza k rozvodu počas výkonu trestu, opovrhovanie rodinou a iné negatívne vplyvy. Osoba vo väzbe mohla už aj predtým žiť ako bezdomovec alebo iným extrémnym spôsobom. Pokiaľ sa po prepustení nemá kam vrátiť z dôvodov, ktoré sme uviedli, veľmi ľahko sa ocitne na ulici.

Narkomani.

„Závislosť od psychotropných látok je psychická porucha, ktorá sa prejavuje silnou

túžbou po psychoaktívnej látke, opakovaným užívaním tejto látky a ďalšími pridruženými znakmi“ (Pavúk, 2001, str.7). Ľudia závislí od rôznych návykových látok (drog), sú neustále hnaní nájsť prostriedky na svoju závislosť za každú cenu, a tým sa aj dopúšťajú trestnej činnosti, čím sa vyčleňujú zo svojho okolia a rodiny. Dôsledky závislosti vyvolávajú nevôľu, ba odpor u najbližších a pokiaľ je to spojené aj s krádežou či vydieraním členov rodiny sú na najlepšej ceste k strate domova.

Starší občania.

Sú rizikovou skupinou, pretože pri strate zamestnania a chorobe pokiaľ nemajú rodinné zázemie ľahko sa môžu dostať na ulicu a prísť o všetky svoje istoty. Ľudia vo veku nad 45r. sú diskriminovaní pri hľadaní zamestnania, čo môžeme otvorene, či skryte vidieť v inzerátoch s ponukou práce – najčastejšie ako ponuka pracovať v mladom dynamickom kolektíve.

Žilová (2005, str.50) uvádza ďalšie faktory spôsobujúce pokles životnej úrovne v starobe:

- a) úbytok fyzických a duševných síl obmedzujúci schopnosť starých ľudí udržať sa na trhu práce aj v dôchodkovom veku,
- b) obmedzenie schopnosti starých ľudí kompenzovať pokles príjmov, spôsobený výmenou mzdy za dôchodok, domácimi prácami,
- c) strata výhod sociálnych služieb spojených so zamestnaním, obmedzenie sociálnych kontaktov a strata sociálneho postavenia spojeného so zamestnaním,
- d) pokles adaptability, schopnosti formulovať a sledovať efektívnu životnú stratégiu a vyznať sa vo svete, ktorý sa rýchlo mení. Starí ľudia sa tak častejšie stávajú obeťami oklamania pri nákupoch a sú vystavení i ďalším rizikám.

Patologický hráči.

„V medzinárodnej klasifikácii chorôb, ktorá na Slovensku platí od roku 1994, je patologické hráčstvo označené ako diagnóza F 63.0 a je charakterizované ako patologická porucha, ktorá spočíva v často opakovaných epizódach hrania, ktoré

dominujú v živote subjektu na úkor sociálnych, materiálnych, rodinných a pracovných hodnôt i záväzkov.“ (Tokárová a kol., 2003, str. 392)

Začína sa to nevinne, vhadením mincí do automatu a ten zo začiatku pár eur poskytne ako výhru, a to vyvoláva nutkanie vložiť ďalšie mince v nádeji ešte väčšej výhry. To sa ale nestane a prichádzajú prehry striedajúce sa s malými výhrami a ďalším, a ďalším nutkaním hrať v nádeji na výhru, nevedomujúc si, že automaty sú v herni na to, aby prinášali zisk majiteľom a nie hráčom. Postupne sa hráč stáva závislým, a míňa svoje úspory, neskôr úspory rodiny, izoluje sa od rodiny, priateľov a prepadá svojej závislosti. Zadlží rodinu, ktorá mu do poslednej chvíle má snahu pomôcť. Častokrát rodina príde o strechu nad hlavou a manželka požiada o rozvod a aj s deťmi odíde k rodičom. Hráča prenasledujú tí, čo mu napožíčovali na jeho vášeň, resp. závislosť. Nakoniec končí na ulici. Jediná možnosť je s podporou najbližších nastúpiť do ústavnej liečby.

Osoby s psychickým postihnutím.

So svojou chorobou sa ťažko včleňujú do spoločnosti a majú malé šance uspieť a pokiaľ nie sú umiestnení trvale v liečebni, častokrát končia tiež na ulici okradnutí veľakrát aj o byt, či dom.

Osoby v rozvodovom konaní.

Pri rozvode zväčša muž opúšťa rodinu a vydáva sa na neistú cestu, ktorá môže končiť na ulici pokiaľ nemá náhradné ubytovanie, či rodičov. Byt najčastejšie pripadne manželke, ktorá má v opatere deti a finančné vyrovnanie, ak k nemu dôjde, často neposkytne finančné prostriedky na kúpu bytu. Nemalou ohrozenou skupinou sú ženy, ktoré sú nútené ujsť z domova aj s deťmi od muža alkoholika, či tyrana a v lepšom prípade končia u rodičov alebo v azylovom dome pre matky s deťmi.

Nezamestnaní.

Pri strate zamestnania dochádza k strate sociálneho a ekonomického statusu. Dlhodobá nezamestnanosť vedie k apatii, zmiereniu sa s nemožnosťou nájsť si prácu, strate pracovných návykov a strate sebadôvery. Vinou nedostatočných financií a dlžôb môžu nezamestnaní prísť o strechu nad hlavou a ocitnú sa na ulici.

2.3 Formy bezdomovectva

Tak ako my sme rôzni, tak aj bezdomovci a každý má svoj spôsob života a obživy. Jedni žijú skryto, alebo sa snažia pôsobiť ako bežný občan, chodia upravení a snažia sa zohnať aspoň príležitostnú prácu a zachovávajú si svoje sociálne správanie. Iní svoju chudobu a stav bez problémov ukážu a vidíme ich na uliciach a podchodoch. Žijú klasickým bezdomoveckým životom a často nie sú ani ochotní to akokoľvek zmeniť. Mnohí žijú medzi nami a sú na rázcestí medzi normálnym životom a životom bezdomovca.

V odbornej literatúre sa stretávame s presnou definíciou foriem bezdomovectva, ktorá je aj v praxi realitou.

Bezdomovcov môžeme rozdeliť do troch skupín:

- A. **Zjavní bezdomovci** – najviditeľnejšiu, ale zároveň najredukovanejšiu časť bezdomoveckej populácie tvorí skupina zjavných bezdomovcov. Patria sem osoby, ktoré žijú na uliciach, staniach, tí, ktorí vyhľadávajú ubytovanie v zimných nocľahárňach, azylových domoch, v nocľahárňach zriaďovaných mestami alebo charitatívnymi organizáciami.
- B. **Skrytí bezdomovci** – ľudia bez prístrešia, ktorí sa z nejakého, len im známeho dôvodu neobracajú na verejné či charitatívne služby, aby našli nocľah. Skryté bezdomovstvo ďaleko prevyšuje viditeľnejšiu formu zjavného bezdomovstva. Reprezentuje ďalšiu časť populácie bez trvalého bydliska. Počet týchto osôb môže byť značný najmä v regiónoch, kde ponuka služieb je nedostačujúca.
- C. **Potencionálni bezdomovci** – patria sem osoby, ktorých potreby sú pre úrady buď neznáme alebo známe iba čiastočne. Žijú v rôznych životne ťažkých podmienkach, denných rodinných problémoch, v problémoch osobitného charakteru, v problémoch udržať si byt a v riziku ho stratiť. Do tejto skupiny radíme aj tých, ktorí čakajú na prepustenie z rôznych ústavov, väzení, z detských domovov, tiež tých, ktorí tvoria veľkú skupinu migračnú a exilovú. Najcitlivejšou a snád' i najbolestnejšou skupinou sú bezdomovci z radov odchovancov detských domovov. (Hradecký-Hradecká, 1996, str. 107, 108)

Radi by sme uviedli aj opačný pohľad na typy ľudí v bežnej populácii , ktorí vidia ľudí bez domova a posudzujú ich. Môžeme ich rozdeliť do troch základných skupín (Šupková, D., 2008, str. 26):

- Ľudia vidiaci problém (špinavého, neudržiavaného, zapáchajúceho človeka),
- Ľudia, ktorí sa pri pohľade na človeka bez domova zamyslia nad jeho osudom a nevidia len jeho zovňajšok,
- Ľudia vidiaci osud daného jedinca, ktorí sa zamyslia aj nad tým, ako by bolo možné takýmto situáciám predchádzať a to aj v ich prípade.

Pre nás sú najznámejším prejavom bezdomovectva občania, ktorí postávajú pod ostreším obchodných domov, žobrujú, sedia na lavičkách s fľašou čuča v ruke, igelitkou, v ktorej je ich celý majetok. Vidíme ich utúlených v podchodoch a pri teplovodoch. Často vojdú aj do panelákov, ak je otvorené a prespávajú na chodbách, najmä v domoch s členitým pôdorysom. Títo bezdomovci aj využívajú pomoc charity s oblečením a teplou stravou. Viac menej odmietajú ubytovanie v útulku či už pre neprispôsobilosť a často aj pre nevraživosť medzi nimi v komunite. Najťažšia práca je s tými, ktorí sa ukrývajú a málokto vie kde sú, a kde prebývajú. Aj týmto je potrebné venovať pozornosť.

2.4 Príčiny bezdomovectva

Výsledky rôznych výskumov nám prinášajú zaujímavé údaje o bezdomovcoch. Napríklad hlavnou príčinou bezdomovectva je:

- strata práce - 23%
- rozvod - 20%
- dobrovoľné opustenie rodiny – 11%
- príchod z vezenia – 5%
- neschopnosť hospodárenia - 3%
- odchod z detského domova a z domova sociálnych služieb – 2 %
- iné príčiny – 29%
- vlastné rozhodnutie stať sa bezdomovcom – 7%

Z teoretického hľadiska sa môžeme na faktory , ktoré vedú k bezdomovectvu, pozerat' z dvoch strán. Zo strany zlyhania jednotlivca (subjektívne faktory), ktorý sa

stal človekom bez domova zo strany sociálno-ekonomických faktorov (objektívne faktory), ktoré pôsobia na jednotlivca z vonka.

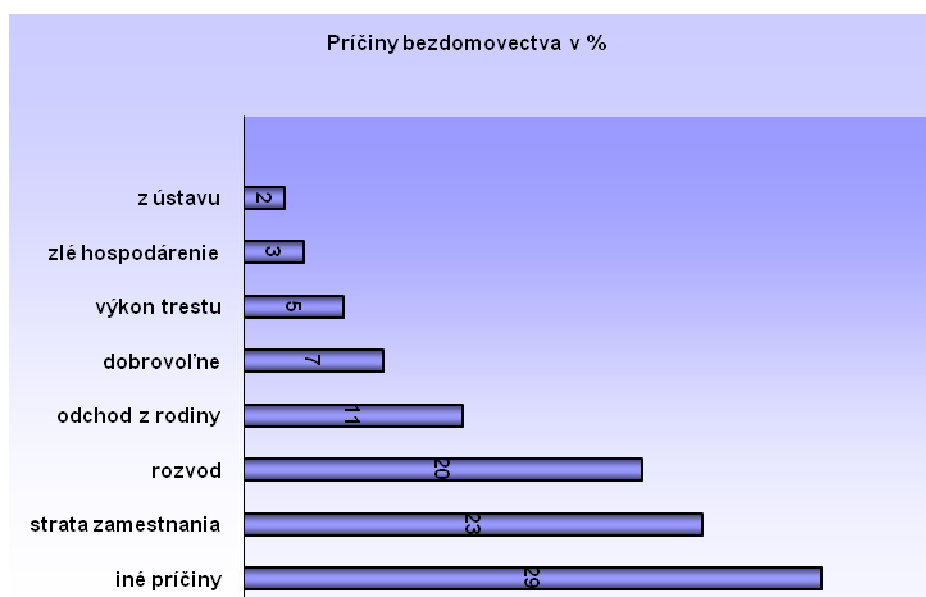
Beňová (2008, str. 20) hovorí o častej kombinácii subjektívnych a objektívnych faktorov: „Najčastejšie ide o rôzne kombinácie subjektívnych aj objektívnych dôvodov v rôznom pomere. Bezdomovcom sa môže stať niekto, kto neudržal svoje rodinné vzťahy, takisto ako niekto, koho podvodom pripravili o byt, či práve prepustili zo zamestnania.“

Príčiny bezdomovectva podľa americkej NHC (national homeless coalition):

- nedostatok cenovo dostupných bytov
- vysoká nezamestnanosť
- nízke mzdy
- odchod z inštitúcií (DD)
- domáce násilie
- psychická alebo fyzická choroba
- rozvod
- smrť
- strata zamestnania
- návrat z výkonu trestu

(<http://www.notabene.sk/?priciny-bezdomovectva>)

Graf č. 6 Príčiny bezdomovectva

Zdroj: www.getsemany.cz

Na základe zistení o príčine bezdomovectva môžeme tvrdiť, že bezdomovcami sa stávajú ľudia z rôznych príčin a nemá jednu hlavnú príčinu. Problémy a príčiny sú vzájomne kombinované a často nie je prítomná iba jedna príčina u jedinca. Každý má špecificky zmiešané príčiny a aj subjektívne vysvetlenie svojho stavu.

2.5 Delenie bezdomovectva

Bezdomovectvo – delíme na krátkodobé a dlhodobé.

Krátkodobé bezdomovectvo:

Môže sa stať, nastanú životné zmeny, kríza v partnerstve, strata zamestnania, strata bytu, exekúcia a iné závažné okolnosti. Vtedy sa krátkodobo stáva človek bezdomovcom. Pokiaľ má snahu o riešenie svojho problému a poskytneme mu akútnu pomoc, včlení sa opäť späť do spoločnosti.

Dlhodobé bezdomovectvo:

Bezdomovec, ktorý je na ulici dlhú dobu, privyká si na tento spôsob života. Po roku nastáva zlom, po ktorom je návrat späť veľmi ťažký. Spôsobujú to problémy, ktoré sa pridružujú pri tejto forme existencie človeka najmä:

- Chýbajúce kontakty s ľuďmi
 - Narastajúci alkoholizmus
 - Utápanie sa v sebaľúťosti
 - Ospravedlňovanie riešenia problémov alkoholom
 - Drobné delikty a problémy so zákonom
 - Nemožnosť nájsť si prácu
 - Strata pracovných návykov
 - Bariéry okolia pri pokuse o zmenu
 - Chýbajúce sociálne zázemie, kontakt s okolím
 - Strach z jednaní s úradmi
 - Nechuť niečo zmeniť
 - Chýbajúce sociálne väzby
 - Chýbajúce ciele, život zo dňa na deň
- Opätovný návrat do spoločnosti zabraňujeme aj my

My mu ten návrat do spoločnosti často znepríjemňujeme a staviame prekážky v podobe:

Nedôvery

Odsúdenia

Odporu

Predsudkov

Nemožnosti zamestnania

(<http://www.notabene.sk/?problemy-bezdomovectva>)

2.6 Problémy bezdomovcov

Najčastejšie problémy bezdomovcov:

- Obmedzený prístup k jedlu a zodpovedajúcemu zloženiu stravy. Často sa stravujú tým, čo je najlacnejšie, zvyškami a potravinami po záruke a z darov, či charity.
- Nezamestnanosť a strata schopnosti, kompetencií k práci a nereálne predstavy a nádeje na atraktívnu dobre platenú prácu. Status bezdomovca je pre personálne útvary firiem neprijateľný.
- Kriminalita medzi bezdomovcami a okrádanie bezdomovcov zlodejmi. S tým súvisí strata dokladov a identity a aj toho mála, čo tvorí ich majetok.
- Zdravie je vážnym problémom bezdomovcov. Keď si porozmýšľame, v akých podmienkach žijú, ako sa stravujú, chýbajúca lekárska starostlivosť a hygiena. Skoro všetci bezdomovci majú zdravotné problémy.

Problémy bezdomovectva vo všeobecnosti :

Tieto problémy sa dajú vždy posudzovať aj zo strany bezdomovca aj zo strany spoločnosti

- trh práce (nezamestnanosť – príčina aj dôsledok bezdomovectva, možnosti zamestnať sa sú väčšinou len na sekundárnom pracovnom trhu)
- čerpanie sociálnych dávok (býva sťažené trvalým pobytom bezdomovca)
- doklady (neustále straty a krádeže dokladov spôsobujú, že bezdomovec je často bez dokladov)
- zdravotný stav bezdomovcov

(<http://www.notabene.sk/?problemy-bezdomovectva>)

2.7 Bezdomovci a ich zdravotné problémy

Zdravotné problémy, ktoré najčastejšie zaznamenávame u bezdomovcov:

- Infekčné choroby
- Parazitárne ochorenia
- Zápal pľúc
- Zlomeniny
- Popáleniny
- Úrazy
- Pri hospitalizácii vznikajú problémy:
- Obtiažna komunikácia
- Absencia dokladov
- Zlý stav hygieny tela
- Útek zo zdravotníckeho zariadenia
- Infekčné a parazitárne ochorenia

Špecifiká posudzovania zdravotného stavu pacienta bezdomovca:

- dýchanie – kašeľ, ochorenia dýchacieho systému (TBC...),
- výživa – hmotnosť, výška, stav chrupu, konzumácia nebezpečných potravín, napr. z odpadkových košov,
- hygienická úroveň – odev, stav kože a slizníc (otvorené rany, hematómy, popáleniny, omrzliny), vlasy (parazity), nechty (plesňové ochorenia), hygienická starostlivosť,
- vyprázdňovanie – frekvencia, charakter, inkontinencia,
- pohybový režim, fyzická aktivita – stav pohybového aparátu,
- schopnosť sebaopatery,
- závislosti – alkohol, fajčenie, drogy...,
- životné podmienky – bývanie, sociálne zariadenie, využívanie komunitných centier pre vykonanie hygieny, stravovania a pod.,
- prekonané ochorenia – poz. HBsAg, HIV pozitivita,
- finančná situácia – zdroje príjmu.

(www.mici.wbl.sk/34_ose.doc)

2.8 História bezdomovectva na Slovensku

Bezdomovectvo ako fenomén vnímame na Slovensku od roku 1990 po zmenu zriadenia a zavedenia nových zákonov a tržnej ekonomiky. Najdôležitejším faktorom bolo zrušenie príživníctva ako trestného činu. V bývalom režime boli pre bezdomovcov v zimných mesiacoch ubytovňou väznice, v lete príroda a železničné stanice. Odrazu sa títo ľudia ocitli bez pomoci na ulici vydaní napospas svojmu osudu. Nemal ich kto zavrieť ani nasilu zamestnať, či niekam odpratať. Nedokázali sa prispôbiť novým podmienkam. Spoločnosť ich spočiatku úplne odmietla ako neprispôsobivých v bytoch neradi bývajúcich alkoholikov a vyberačov kontajnerov. Neexistovali charitatívne organizácie, ani sociálna pomoc, a tak im zostalo iba žobranie, vyberanie kontajnerov a opíjanie sa lacným alkoholom. Dnes už je situácia iná, a kto má záujem, nájde pomoc tým, čo sú závislí od alkoholu. Ďalším dôležitým stupňom bude zvládnuť aj pomoc tým, čo sú závislí od alkoholu a drog a neignorovať a nevyraďovať ich z možnosti ubytovania, prenocovania a pomoci .

2.9 Spôsobý riešenia bezdomovectva

Vzorový model možného riešenia bezdomovectva

- vznikol na základe konsenzu Iniciatívy 10

Iniciatíva 10

- tvorila spoločný tím rôznych organizácií, ktoré sa starajú a pracujú s bezdomovcami. Zúčastnené organizácie:

O.Z. Ad Patrem,

Bratislavská katolícka charita, n.z.

Hľa človek, n.z.

Jedlo namiesto zbraní,

rehoľa Milosrdní bratia,

Mea culpa – FZSP TU,

o.z. Proti prúdu,

o.z. Resoty,

Spoločnosť Misionárky lásky (Sestry Matky Terezy),

Slovenská katolícka charita

Čo ponúka Iniciatíva 10:

- Posúdenie práce s bezdomovcami a posúdenie služieb pre nich v Bratislave
- Systémové riešenia bezdomovectva
- Partnerstvo a spoluprácu

Aktivity Iniciatívy 10:

- spolupráca a bližší kontakt s orgánmi štátnej správy, v ktorých kompetencii je riešenie problému bezdomovcov
- pracovnej skupiny na riešenie problému bezdomovectva
- predkladanie návrhov zodpovedných osôb a inštitúcií k splneniu cieľov Iniciatívy 10
- vyjadrenie stanovísk zúčastnených subjektov smerujúcich k naplneniu hlavného cieľa.

Hlavný cieľ Iniciatívy 10:

24hodinová starostlivosť o bezdomovcov, pomoc pre každého bezdomovca najmä v zime aby nedošlo k ich úmrtiu.

Denné centrum

- zdravotná starostlivosť
- strava - mala by byť v interiéri
- odpočinok – celý deň
- ošatenie
- hygiena
- poradenstvo v súčasnosti neexistuje

Streetwork

- celodenná a celoročná terénna práca
- terénny pracovník
- mobilný streetwork
- potreba väčšieho množstva sociálnych pracovníkov

Nočľahárne

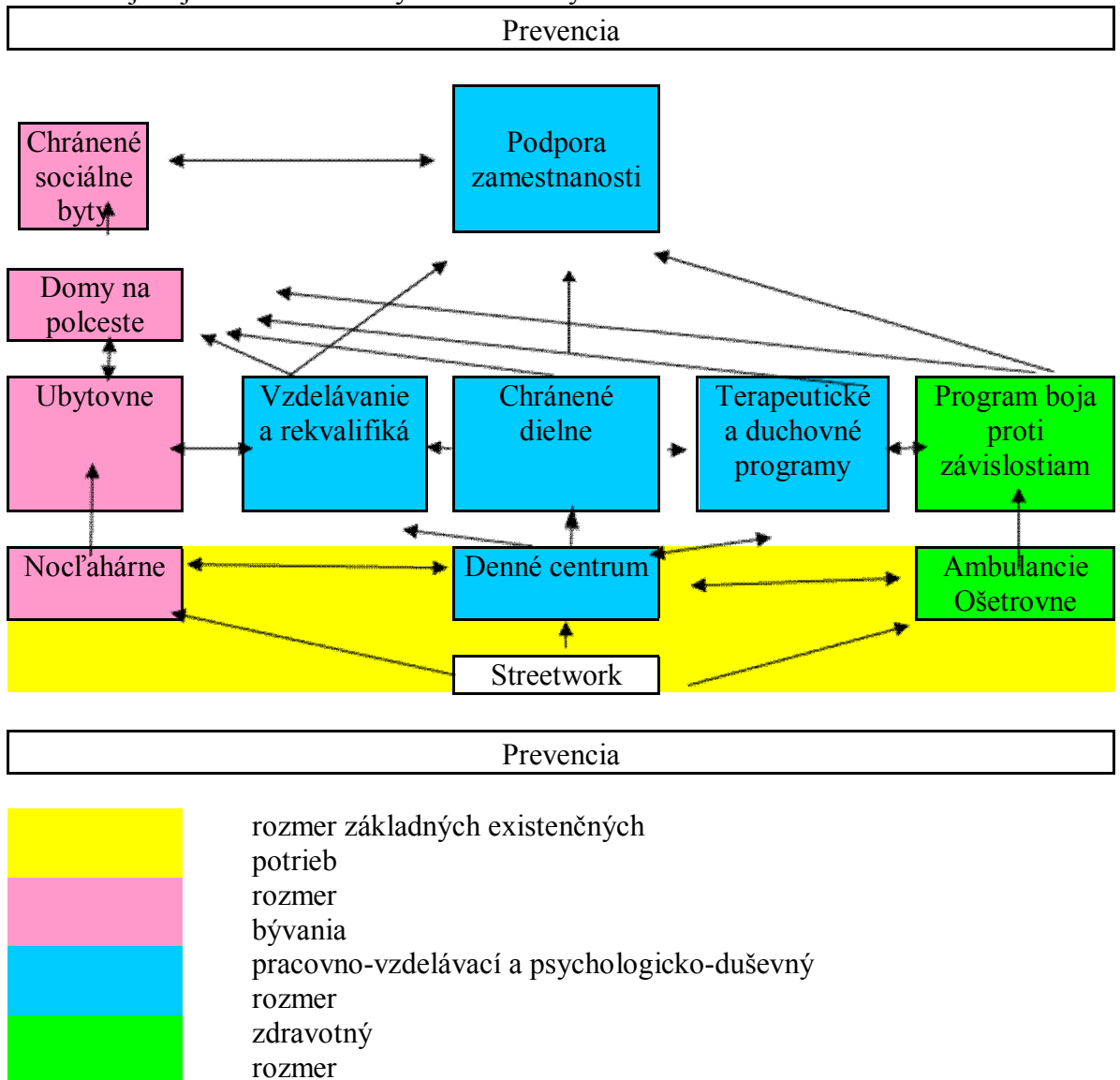
- Celoročné
- Nízkoprahové

V súčasnosti je v zime len 80 lôžok

Tento model riešenia bol navrhnutý Iniciatívou 10 vo februári 2006

MODEL RIEŠENIA BEZDOMOVECTVA

zohľadňujúci jednotlivé rozmery sociálneho vylúčenia

Spojovací článok celej koncepcie - sociálny pracovník (sociálny kurátor)

Zdroj: <http://www.notabene.sk/?model-riesenia-bezdomovectva>

Projekt Krištof

a stratégia zamestnávania bezdomovcov

Organizovala ho o.z. Proti prúdu, ktorá má skúsenosti s predajom časopisu Nota-bene bezdomovcami.

Hlavným cieľom projektu bolo vytvorenie komplexného resocializačného programu pre ľudí bez domova so zámerom zvýšiť ich šance uplatniť sa a udržať na trhu práce. Vychádzali sme z predpokladu, že bezdomovectvo postihuje človeka na viacerých úrovniach. Problémy, ktoré musí riešiť, sú rôzneho charakteru – od bytových, cez zdravotné, psychické, komunikačné, sociálne, až po pracovné. Ak sa neriešia súčasne, navzájom sa cyklia a udržiavajú (Beňová, 2008, str. 3).

Krištof bol zameraný na nasledovné okruhy:

- a) práca - Motivovanie klienta k hľadaniu zamestnania, príprava klienta.
Vyhľadanie vhodného pracovného miesta, kontaktovanie zamestnávateľa.
Overovanie úspešnosti zaradenia klienta do pracovného pomeru.
- b) Ubytovanie: Posúdenie možností klienta, vyhľadanie vhodného ubytovania (sociálna ubytovňa, útulok, DSS, krízové centrum, normálna ubytovňa, byt) alebo poskytovanie príspevku na bývanie
- c) Sociálne zabezpečenie: Na základe zhodnotenia postavenia klienta, zistenie možností sociálneho zabezpečenia (dávka v hmotnej núdzi, kompenzačné príspevky, dôchodky) a pomoc pri ich vybavovaní.
- d) Základné dokumenty: Informovanie klienta o spôsobe vybavenia základných dokumentov (rodný list, zmena trvalého bydliska, OP) a komunikácia s úradmi.
- e) Zdravie/závislosti: Riešenie zdravotných problémov klienta – psychické, fyzické (zmena/vybavenie lekára, príspevky, liečenie, ZŤP).
- f) Osobné problémy/rodinný život: Individuálne konzultácie s klientmi s cieľom nájsť možnosti riešenia ich osobných a rodinných problémov akéhokoľvek druhu (partnerský vzťah, rodič – dieťa).
- g) Právne problémy: Informovanie klientov o možnostiach právnej obrany v oblasti občianskeho a trestného práva – najmä exekúcie, rozvod, výživné, otcovstvo. (Beňová, 2008, str. 5, 6)

2.9.1 Vzdelávanie – vytvorenie samostatnej pedagogiky pre bezdomovcov

Vzdelávanie bezdomovcov prakticky neexistuje. Tu vidíme veľkú možnosť ako pôsobiť na psychiku a sebavedomie bezdomovcov a tlak na reintegráciu. Vzdelávanie by malo byť súčasťou celoživotného vzdelávania. Vytvoriť samostatnú odnož pedagogiky, resp. Andragogiky – pod názvom napríklad **Homelegogika** –

zameranú na bezdomovcov a ich špecifické potreby, problémy, spôsob možného vzdelávania. Vzdelávanie by napomáhalo bezdomovcom získať pocit istoty, pocit, že majú na to sa učiť, že pre niekoho sú natoľko dôležití, aby sa im osobitne venoval. Motivovať bezdomovcov určitými výhodami v sociálnej oblasti, dávkach, pokiaľ budú aktívne pristupovať k štúdiu. Štúdiá realizovať inšpirovaním zo vzdelávania seniorov – akadémie, workshopy, tématické celky. Skladba štúdiá by mohla mať časť humanitných kompetencií – priblíženie pútavých tém, napr. fauna, flóra, vesmír, zdravotvedu, čím by sa zatriktívnilo štúdium hneď na jeho začiatku. Potom plynule prejsť na hlavné body, okruhy štúdiá a kompetencie:

- Pracovných kompetencií – rekvifikácie, jazykové kurzy, pracovné návyky
- Sociálne kompetencie – asertivita, schopnosť vybavovania formalít na sociálnych a pracovných úradoch, príprava na pracovné pohovory, spolunažívanie medzi komunitou bezdomovcov
- IT kompetencií – schopnosť ovládania základných elektronických zariadení, počítačov, internetu
- Vzdelanostné kompetencie – zvýšiť úroveň všeobecného a odborného vzdelania
- Kultúrne kompetencie – priblíženie výtvarného, dramatického, hudobného umenia.
- Vytváranie tvorivých dielní – výtvarné umenie, hra na hudobné nástroje, divadelné súbory, hudobné skupiny a spevácke súbory.
- Dôležitou časťou vzdelávania by malo byť hranie rôznych sociálnych rolí, pomôcť odhaliť slabiny v komunikácii, vzťahoch, príčinách osobného zlyhania.

Vzdelávanie by malo byť dlhodobé a rozdelené na viac „semestrov“, prispôsobované schopnostiam bezdomovcov. Súčasť vzdelávania musí tvoriť aj vybavenie chýbajúcich dokladov, vysvedčení, dokončenie neukončeného vzdelania. Taktiež aktívna pomoc bezdomovcom pri hľadaní pracovného zaradenia. Tí najúspešnejší by mali mať ako odmenu zabezpečenú prácu. Tu je potrebné upozorniť, aby sa nevytvárala skupina schopných a neschopných, pretože by sme len simulovali to, čo zažívajú na ulici, že sú tí neschopnejší. V každom bezdomovcovi nájsť niečo, v čom je „dobrý“, to vyzdvihnúť pred ostatnými a **podporovať ho**

v tom, v čom vyniká. Môže sa to zdať ako nereálne a utopistické. Utópiou však nazývame to, čo je nepoznané, riskantné, nereálne v aktuálnom čase a úrovni poznania problematiky a neprebádané.

Osobitná pozornosť, ktorú môžeme okamžite realizovať sú vzdelávacie rekvalifikačné kurzy a kompetencie aj k jednoduchej práci, ktorú obce a mestá potrebujú pri udržiavaní poriadku, čistoty, protipovodňové práce, odstraňovanie kalamít a budovanie mestských a obecných stavieb. Po úspešnom zvládnutí odmeniť a aj verejne oceniť bezdomovcov aj finančne aj napr. formou vývesiek, násteniek, aby bolo jasné kto, kedy, kde a čo urobil pre mesto. Tým by sme výrazne dopomohli k sociálnej inklúzií a zmene pohľadu na bezdomovcov.

2.9.2 Pracovné aktivity pre bezdomovcov – reintegrácia do pracovného procesu

Chránené a podporované dielne

Pretože zamestnať bezdomovca je veľmi ťažké, pomôcť pri začleňovaní do pracovného procesu by sme mali „chránenými a podporovanými dielňami“. V nich môžu získať pracovné návyky, zodpovednosť, dodržiavanie pravidiel, pracovného času v tolerujúcom prostredí, kde im prvé chyby, absenciu budú tolerovať. Zmyslom je terapia, nie zisk a výroba. Podporované zamestnávanie je už prísnejšie a viac sa približujúce realite v zamestnaní.

Aktivačné práce

Pre získanie sociálnych dávok pre zdravotne spôsobilých bezdomovcov viazať na verejnoprospešné práce. Verejnoprospešné by nemalo znamenať zametať v centre mesta a byť opäť na očiach v podradnom zamestnaní. Vytvoriť prácu, ktorá by bola prínosom a v bezdomovcoch a aj v nás by vzbudzovala rešpekt a úctu.

Najdôležitejšou súčasťou vzdelávania a chráneného zamestnania, aktivačných prác je pracovať s bezdomovcom aj po skončení okruhu vzdelávania, práce, pretože ak ho odložíme tam, kde bol predtým, nemalo to celé žiadny zmysel.

Sociálne firmy

Konkurencieschopnosť sociálnych firiem je podporovaná tým, že komerčné firmy nespĺňajú zákonnú povinnosť zamestnávať určitý počet osôb so zmenenou

pracovnou schopnosťou. Môžu túto povinnosť kompenzovať odborom produktov alebo služieb niektorých sociálnych firiem. (Matoušek, Koláčková, Kodýmová, 2005, str. 323)

Ekonomicky udržateľné podnikanie, ktoré spája produkciu a marketing s ponukou kultúrnych, vzdelávacích, sociálnych, tréningových a rekvalifikačných služieb v prospech znevýhodnených skupín so zámerom zabezpečiť ich pracovnú a sociálnu integráciu - ide o podnikanie, kde je zamestnaných 30% až 50% znevýhodnených ľudí. Vyššie percento znevýhodnených zamestnancov znamená ďalšie sociálne a finančné výhody pre podnik.

Pracovné činnosti:

- Poľnohospodárstvo: ovocinárstvo, zelenina, iné
- poľnohospodárske produkty
- Maloobchodný predaj poľnohospodárskych produktov
- Chov: malé a veľké zvieratá, včelárstvo
- Varenie a gateringové služby
- Stavba a údržba ciest
- Stolárstvo a oprava nábytku
- Oprava budov
- Znovu zalesňovanie

(http://www.zpmpvsr.sk/dokum/Socialny_podnik.pdf)

Popri práci v týchto podnikoch sa môžu bezdomovci aj vzdelávať v daných pracovných činnostiach a zvyšovať si kvalifikáciu.

2.9.3 Práca s bezdomovcami v teréne

(Gejdošová, 2009, str. 13) píše, že terénna sociálna práca sa môže realizovať vo viacerých prostrediach (sídliisko, rodina, škola). Podľa miesta pôsobenia terénnej sociálnej práce rozlišujeme tieto typy terénnej sociálnej práce:

- terénna práca v rodinnom prostredí,
- komunálna terénna práca,
- nezávislá práca v teréne.

Program Streetwork – práca v teréne s bezdomovcami

„Program Streetwork v skratke - terénna sociálna práca s ľuďmi bez domova

Ide o ďalší projekt o.z. Proti prúdu, vydavateľa časopisu NOTA BENE. Realizujeme ho od decembra 2006. Vyhľadávame bezdomovcov v uliciach Bratislavy a ponúkame im pomoc priamo v prostredí, kde žijú. Od pondelka do soboty, od 17:00 do 22:00 hod, kontaktujeme ľudí bez domova, ktorí potrebujú akútnu pomoc a prepájame ich s dostupnými službami. Vždy vo dvojici spolu s ďalším terénnym sociálnym pracovníkom ponúkame človeku bez domova v prvom rade „ľudský kontakt“ a záujem. Poskytujeme základné poradenstvo a tak im pomáhame zorientovať sa kde a ako riešiť svoj problém.

V prípade potreby poskytujeme transport a doprevádzanie k lekárovi, či na úrad. Až keď majú klienti dostatočne zabezpečené základné životné potreby, sú schopní prijať ďalšiu nadväznú pomoc. Preto poskytujeme aj niektoré nedostatkové služby v Bratislave, ako výdaj stravy a šatstva.

Vaše 3 € pomôžu, aby 6 bezdomovci 1 hodinu večer neboli sami v riziku ohrozenia života - bude s nimi pracovať náš terénny pracovník.“

(<http://www.notabene.sk/?streetwork>)

„Z histórie sú známe aktivity niektorých kňazov, ktoré sú založené na podobnom princípe ako streetwork. Mnohí z nich v rámci svojej pastoračnej činnosti navštevovali chudobné štvrte a vyhľadávali najchudobnejších ľudí, aby im boli nablízku ako duchovná ale aj hmotná opora. Za všetkých môžeme uviesť napr. Don Giovanni Bosco alebo Jan Milíč z Kroměříže, ktorý sa už v 14. storočí venoval vychovávateľskej a osvetovej práci.“ (Matoušek, 2003, str. 160-161)

2.9.4 Podpora kultúry ľudí bez domova

Podporovať aktivity v oblasti kultúry a kultúrneho vyžitia bezdomovcov považujeme za dôležitú súčasť ich včleňovania do normálneho prostredia a života väčšiny obyvateľstva. Podpora kultúry pomáha zvyšovať sebadôveru, sebauvedomovanie si vlastnej hodnoty človeka v núdzi, rozvíja jeho snahy a potrebu integrácie do spoločnosti. Pomáha mu prekonať bariéry a vkladá do jeho mysle a osobnosti nadhodnotu a vyšší princíp života jedinca v spoločnosti. Kultúrne aktivity pomáhajú zároveň aj druhej strane lepšie pochopiť bezdomovcov k ich vzájomnému

zblížovaniu. Výstava, či divadelné predstavenie jednak priblížia obe skupiny obyvateľstva navzájom a dodajú bezdomovcovi odvalu a sociálne kompetencie života väčšiny. Tým sa zvyšujú šance na reintegráciu bezdomovcov do spoločnosti.

Ako príklad kultúrnych aktivít môžeme uviesť piaty ročník medzinárodného festivalu bezdomoveckých divadiel ERROR, ktorý sa konal v dňoch 2. až 3. decembra 2011 v Bratislave v Divadle Malá scéna. Vstup na festival bol voľný. Festival ERROR je jediný festival svojho druhu v Európe. Cieľom je zmeniť pohľad verejnosti na ľudí žijúcich na okraji spoločnosti a dáva možnosť divadelným zoskupeniam pracujúcim so znevýhodnenými skupinami obyvateľstva prezentovať širokej verejnosti. Hostovali na ňom divadlá z krajín V4 a Talianska. Hostiteľom festivalu bolo slovenské Divadlo bez domova, ktoré uviedlo hru Zázračné dieťa. Okrem neho sa predstavilo divadlo Od podlahy s predstavením O kráse a škaredosti, tanečné zoskupenie Len tak tak s hrou Pohyblivé pobrežie a Ticho a spol. s predstavením Stopy snov. Z hrou Renata sa predstavilo divadlo DivaDino z Prahy. Z Maďarska to bolo divadlo AHA s hrou Protipóly. Poľsko bolo zastúpené divadlom Teatr Grodzki s predstavením Magická hora a pár faktov z môjho života. Z Talianska pricestovalo divadlo Compagnia del filo s hrou Rozmotajme to jablko.

Pre uspokojovanie kultúrnych potrieb bezdomovcov považujeme za dôležité:

- podporovať rozvoj divadelných aktivít bezdomovcov
- organizovať prehliadkové festivaly bezdomoveckých divadiel
- podporovať záujmové krúžky, besedy, workshopy
- organizovať výstavy prác bezdomovcov a využiť ich na zblížovanie a integráciu bezdomovcov
- prostredníctvom týchto aktivít vytvoriť možnosť zamestnateľnosti
- podporovať vydávanie tlačovín a periodických časopisov
- sprístupniť návštevu kultúrnych podujatí najmä tým, ktorí majú záujem o včlenenie sa späť do spoločnosti.

Nakoniec uvedieme jeden nový prípad ako kultúra, umenie môže vyviešť bezdomovca z tmy beznádeje. Peter Sorát, gembler, ktorý vďaka diagnóze patologického hráča prišiel o rodinu, strechu nad hlavou a skončil v kolotoči dlhov mal šťastný deň práve v týchto dňoch. 1. februára mu vyšla kniha: Pouličný diviak.

Kniha je o živote a strastiach bezdomovectva. Spisovateľský talent v ňom objavil zhodou náhod popredný slovenský spisovateľ a básnik Daniel Hevier. S vydaním knihy a pomocou nádejnému spisovateľovi pomohli aj iní spisovatelia a organizácie, ktoré oslovil Daniel Hevier. Z bezdomovca, ktorý je na ulici 10 rokov a spisovateľa sa stali priatelia. Päť rokov hrania rulety urobilo na desať rokov bezdomovca z vysokoškolsky vzdelaného človeka so zamestnaním v nadnárodnej spoločnosti so slušným príjmom. So spisovateľom sa náhodne zoznámili v jednom z podchodov v Bratislave. Spisovateľ o Petrovi mieni, že je výborný rozprávač. To ale nie je všetko. Peter z predajom časopisu Nota Bene končí a stáva sa členom redakčného tímu tohto časopisu, ktorý predávajú bezdomovci. Splnil si tak svoj sen stať sa reportérom.

2.10 Riešenie problémov bezdomovectva a ohrozených skupín

v našom okrese a meste – Martin

V meste Martin je pomoc bezdomovcom zabezpečovaná jednak mestom – samosprávou a neziskovými charitatívnymi organizáciami.

Podľa (Mydlíkovej, 2010, str. 11) je nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby právnická osoba, ktorej predmetom je poskytovanie všeobecne prospešných služieb:

- a) rozvoj a ochrana duchovných a kultúrnych hodnôt,
- b) tvorba a ochrana životného prostredia,
- c) humanitná starostlivosť,
- d) doplnkové vzdelávanie detí a mládeže,
- e) poskytovanie sociálnych služieb.

2.10.1 Charitatívne organizácie

Diecézna charita Žilina

Dom charity sv. Krištofa

Kollárova 24, 036 01 Martin

Slovenská katolícka charita je najväčším neverejným poskytovateľom sociálnych služieb na Slovensku.

Klienti: ľudia bez domova, ľudia v núdzi, osamelí, ľudia po výkone trestu

Poskytovanie sociálnych služieb na zabezpečovanie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb a na poskytovanie sociálneho poradenstva pre ľudí bez domova a ľudí v núdzi.

Služby:

- nízkoprahové denné centrum
- stredisko osobnej hygieny
- základné sociálne poradenstvo
- pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov
- zber a výdaj šatstva pre ľudí v núdzi a ľudí bez domova

Program služieb občanom v núdzi v Diecéznej charite:

Pondelok - piatok (pracovné dni) :

08:00 - 09:00 - hygiena (holenie, sprchovanie)

09:00 - 10:00 - raňajky

10:00 - 12:00 - sociálne poradenstvo, pomoc pri vybavovaní úradných záležitostí a dokladov

Prvý a tretí štvrtok v mesiaci :

15:00 - 16:00 - výdaj ošatenia

v prípade veľkej potreby v pracovných dňoch od 08:00 do 14:00

(<http://charita-martin.webnode.sk/program-sluzieb-a-co-potrebujeme/>)

OZ

Brieždenie

Hodžova12

036 01 Martin

Domov **Centrum POKOJ** v katastri obce Kláštor pod Znievom. **Dočasný domovom pre osamelé ženy, matky a ich deti.** K 1.1.2005 OZ Brieždenie má prenajaté na 35 rokov komplex budov s parkom a veľkou záhradou v obci Kláštor pod Znievom, ktorého vlastníkom je Biskupský úrad v Banskej Bystrici. Domov prispieva k riešeniu krízových situácií v rodine, keď žena aj s deťmi musí opustiť muža – násilníka. Poskytuje:

- pomoc psychológa

- bývanie
- pomoc v sociálnej oblasti
- právnu pomoc
- práca v exteriéri v areáli v záhrade a v sade
- počítačové zručnosti
- opatrovanie detí
- tvorivé dielne
- vytvorenie chránených dielní

Služby Domova Centrum POKOJ sú určené pre:

- osamelé tehotné ženy v sociálnej núdzi
- osamelých rodičov maloletého
- ženy, ktoré žijú v neúnosných rodinných pomeroch a stali sa predmetom domáceho psychického, alebo fyzického násillia
- osamelých rodičov s maloletým, ktorých život alebo zdravie sú ohrozené
- ženy v hmotnej núdzi bez prístrešia

Občianske združenie **DOBRÝ PASTIER-KLÁŠTOR POD ZNIEVOM**

Kláštor pod Znievom, Gymnaziálna 162, 038 43, okres Martin

Dom života bez drog Provital v Koši pri Prievidzi 11 rokov poskytuje azyl, ale aj pomoc ľuďom vracajúcim sa z ústavného liečenia svojej závislosti. V tomto zariadení môže byť klient maximálne jeden rok. Preto sa v Kláštore pod Znievom vytvorila pobočka **Dom na pol ceste**. Klientom poskytuje útočisko aby sa nemuseli vrátiť do prostredia, odkiaľ ich cesta smerovala na protidrogové liečenie. Pomoc prišla od nebohého biskupa banskobystrickej diecézy Rudolfa Baláža, ktorý na tento účel dal do užívania budovu bývalého kláštora, a spolufinancovať sa podujal Žilinský samosprávny kraj. Väčšinu nákladov si však ubytovaní bývalí narkomani musia zaradiť prácou a práca je aj terapia liečby závislosti a navrátenia do bežného života.

Občianske združenie **Proces-3**

Kratinova 11, 036 08 Martin 8

Verejný kemp pre ľudí, ktorí stratili domov.

V ňom spoločne zabezpečujú všetko potrebné pre život obyvateľov tohto zariadenia, v ktorom okrem zabezpečenia vykurovania drevom a alternatívnymi energiami pestujú zeleninu a chovajú domáce úžitkové zvieratá.

Časopis Priestor pre život zabezpečuje zdroj príjmu pre zabezpečenie funkčnosti kempu a je zároveň propagačným mediálnym prostriedkom šírenia myšlienky budovania verejných kempov a starostlivosti o životné potreby obyvateľov v núdzi.

Myšlienka budovania verejného kempu deklaruje schopnosť a možnosti ľudí z okraja spoločnosti postarať sa o seba a byť spoločensky užitoční. Veríme, že vytváraním vhodných podmienok sa dá docieľiť, aby nezískavali peniaze bez zásluhy práce a neboli spoločnosti na príťaž, ale aby vytvárali svojou činnosťou spoločenské hodnoty práve v oblastiach, o ktoré väčšina ľudí nemá záujem. V súčasnosti je v kempe 40 dospelých a 7 detí, ktorí by inak skončili na ulici a tvoria značnú časť bezdomovcov meste. Zvyčajne tu žijú zdravotne handicapovaní občania a dôchodci, ktorí inak nemajú možnosť bývať a zarábať.

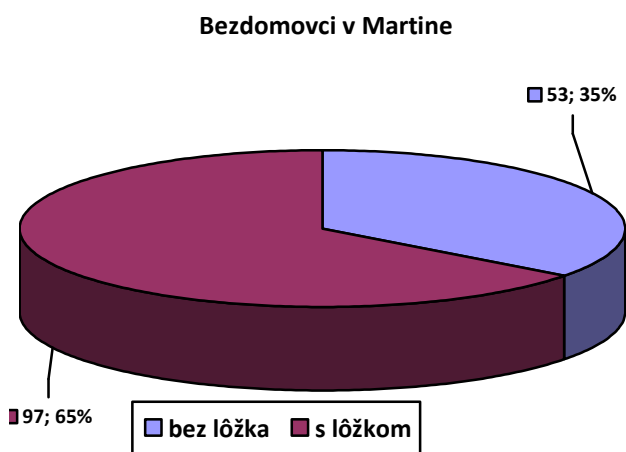
2.10.2 Pomoc orgánov samosprávy v našom meste Martin

Mesto Martin, resp. mestský úrad v Martine má pre bezdomovcov vyčlenené finančné prostriedky v ročnom objeme 43 tisíc eur. Mesto má kapacitu pre ubytovanie 50 bezdomovcov. Tie sú rozdelené v dvoch nocľahárňach. Jedna z nich nahrádza zimné dočasné ubytovanie pre bezdomovcov, ktoré bolo realizované v minulosti v stanoch. V meste Martin je zmapovaných približne 150 bezdomovcov, ktorí okrem 50 lôžok mesta majú kapacity ďalších 47 lôžok v kempe, ktorý sme spomenuli v predchádzajúcej stati. V diecéznej charite potom bezdomovci dostanú raz denne teplú stravu, ošatenie, každý deň hygienu - sprchy, sociálne poradenstvo. Financovanie tejto charitatívnej činnosti je zabezpečované zo zbierok a podpory mesta. Takýto komplex služieb pre bezdomovcov v spolupráci charity a mesta vytvára ochranný štít a je dôstojným riešením následkov chudoby a sociálneho vyčlenenia zo spoločnosti v našom meste. Okrem týchto aktivít sa konajú pravidelne zbierky potravín s dlhodobou spotrebou a rôznych iných potrieb v evanjelickom a katolíckom kostole pre bezdomovcov. Bezdomovci prestávajú byť len žobrajúcimi pred kostolom, ale sa nájdu medzi nimi už aj takí, ktorí sami od seba navštevujú

bohoslužby. Je dojímavé vidieť bezdomovca ako kľáčí nie preto, že by žobral, ale kľáčí v kostole z presvedčenia.

Na odhadovaný počet bezdomovcov 150 v okrese je trvalo zabezpečených spolu 97 postelí, t.j. 65% bezdomovcov má možnosť nospať na ulici, čo vysoko prevyšuje slovenský priemer. Táto kapacita je priemerne využitá na 60 %. Z týchto údajov možno vyvodiť záver, že nie všetci bezdomovci majú záujem o ubytovanie a majú svoje chabé príbytky, ktorých sa nemienia vzdať. Ďalšou príčinou môže byť lokalita ubytovne, ktorá nemusí vyhovovať bezdomovcom vzhľadom na to, že sa presúvajú mestom iba peši. Možno teda uviesť - kapacita plno postačuje pre záujemcov o ubytovanie.

Graf č. 7 Vzťah počtu celoročných lôžok k počtu bezdomovcov v Martine

Zdroj: Mesto Martin

V našom okrese a meste Martin podľa našich prieskumov je o bezdomovcov primerane postarané a kto má z nich záujem, nájde pomoc, prístrešie, stravu a ošatenie. Ďalej máme poznatky o aj o individuálnej finančnej aj materiálnej pomoci podnikateľov bezdomovcom a ľuďom ohrozených chudobou.

3. POPIS PRIESKUMU

3.1 Ciele prieskumu

Cieľom nášho prieskumu je analýza života a problémov ľudí bez domova z pohľadu samotných bezdomovcov.

Úlohou nášho prieskumu bude zistiť, spracovať a analyzovať:

- sociálne a demografické údaje respondentov (pohlavie, vek, prax, vzdelanie)
- dôvody, prečo sa respondenti ocitli „na ulici“
- informácie o ekonomickej situácii bezdomovcov
- názory na pomoc, ktorú by prijali na zlepšenie ich života
- kontakty s rodinou
- akým spôsobom sa živia „na ulici“
- využívanie ponuky charitatívnych organizácií
- záujem o vzdelávanie a prácu pre ľudí bez domova
- názory ľudí bez domova na vylepšenie ich situácie

3.2 Stanovenie hypotéz

Stanovili sme si nasledovné hypotézy:

- Hypotéza č. 1 : predpokladáme, že najväčšie percento ľudí bez domova sa ocitlo na ulici z dôvodu straty zamestnania a z dôvodu rozpadu rodinných vzťahov.
- Hypotéza č. 2 : predpokladáme, že väčšina ľudí bez domova si svoju finančnú situáciu vylepšuje žobraním na ulici alebo niektorými inými spôsobmi, ako je zber druhotných surovín a podobne.
- Hypotéza č. 3 : predpokladáme, že minimálne 70 percent respondentov prijíma pomocnú ruku od štátu a charitatívnych združení
- Hypotéza č. 4 : predpokladáme, že ľudia bez domova budú mať malý záujem o vzdelávanie

3.3 Metódy prieskumu

Prieskum sme zrealizovali postupne po etapach: prípravnej, realizačnej, analýze výsledkov, formulácii výsledkov

Prípravná etapa (september - október 2011) – štúdium odbornej literatúry, zisťovanie možností realizácie prieskumu, zisťovali sme medzi bezdomovcami možnosť realizácie prieskumu, príprava prieskumu, zostavenie dotazníka.

Realizačná etapa (november – december 2011) – metódou dotazníka sme zisťovali demografické a sociálne údaje respondentov. Ďalej nás zaujímali príčiny bezdomovectva našich respondentov. Ich názory na možnosti zlepšenia života na ulici, pomoci charitatívnych organizácií, možnosť a ochotu vzdelávať sa a pracovať. V dotazníku je 15 otázok. Dotazník uvádzame v prílohe č. 1. Ako doplnkovú metódu sme využili neštandardizovaný rozhovor.

Analýza výsledkov prieskumu (december 2011) – kvantitatívne spracovávanie odpovedí z dotazníka. Použili sme matematicko – štatistické metódy za použitia číselných a percentuálnych výpočtov, aritmetického priemeru, tabuľkového a grafického znázornenia. Takto spracované údaje sme následne analyzovali kvalitatívne s využitím základných logických metód.

Formulácia záverov (január 2012) – v tejto etape sme použili metódu zovšeobecnenia formulovali závery a odporúčania.

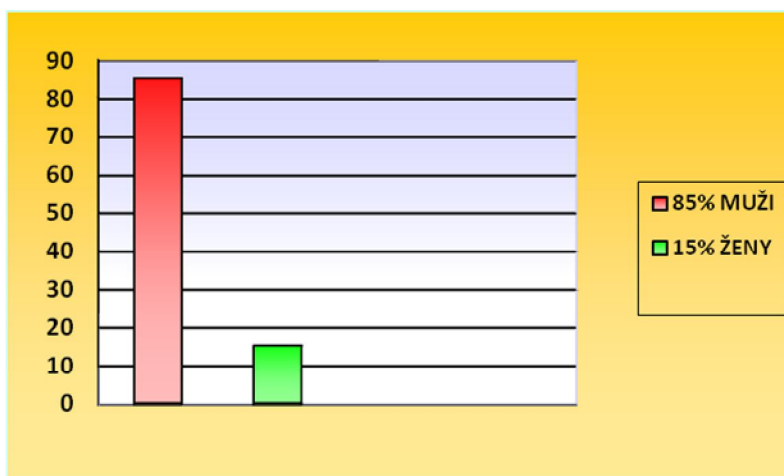
3.4 Charakteristika prieskumnej vzorky

Respondentami pre náš prieskum sú bezdomovci v meste Martin. So žiadosťou na vyplnenie nášho dotazníka sme oslovili celkovo 59 bezdomovcov, z čoho len štyridsiati boli ochotní s nami spolupracovať. Vo viacerých prípadoch sme im pomáhali s vyplňovaním dotazníkových hárkov. Obsahovo bolo možné spracovať všetkých štyridsať dotazníkových hárkov.

Tab. č.3 Pohlavie respondentov

	Muži		Ženy		Spolu	
	počet	%	počet	%	počet	%
Bezdomovci	34	85,00	6	15,00	40	100,00
Spolu	34	85,00	6	15,00	40	100,00

Graf č.8 Pohlavie respondentov

Ako je zreteľné z našej tabuľky č. 3 a grafu č. 8, zo skúmanej vzorky respondentov tvoria ženy iba 15%. Ich odpovede boli porovnateľné s odpoveďami mužov v našej vzorke a preto sme nerozdeľovali osoby a odpovede podľa pohlavia.

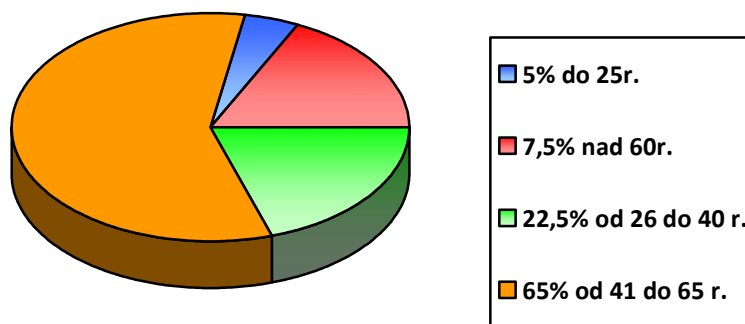
4. INTERPRETÁCIA SPRACOVANÝCH ÚDAJOV

Na zloženie našich respondentov podľa veku sme sa pýtali hneď na začiatku. Získané výsledky uvádzame v Tab. č.4 a grafe č.9

Tab.č.4 Respondenti podľa veku

Vek respondentov	počet	%
Do 25 rokov	2	5,00
Od 26 do 40 rokov	9	22,50
Od 41 do 60 rokov	26	65,00
Nad 60 rokov	3	7,50
Spolu	40	100,00

Graf č.9 Respondenti podľa veku

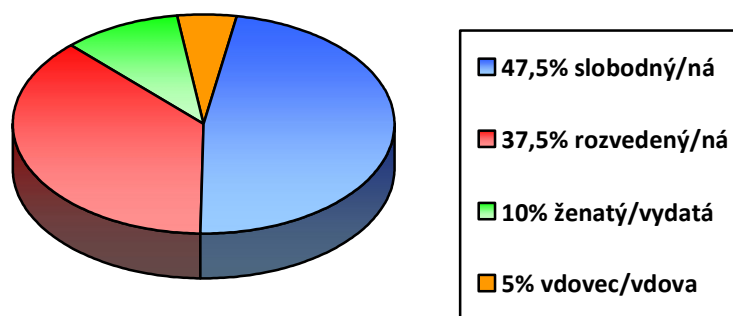
Po spracovaní odpovedí respondentov môžeme konštatovať, že najviac respondentov – 65 percent je vo veku od 41 do 60 rokov. V kategórii od 26 do 40 rokov máme 22,5 percenta respondentov. Omnoho menej z nich má vek nad 60 rokov – 7,5 percenta. Z pochopiteľných dôvodov je vek dožitia bezdomovcov podstatne nižší, ako u bežnej populácie. To, že vo veku do 25 rokov je len 5 percent respondentov, je podľa nás prirodzeným javom, pretože o mladých ľuďoch sa snažia ich rodičia čo najviac postarať. Bývajú spolu s rodičmi, aj keď riešia problémy s existenciou a najmä nezamestnanosťou, ktorá je medzi mladými až 35 percentná.

Na súčasnú situáciu respondentov mohlo mať vplyv chýbajúce rodinné zázemie, či rozpad rodiny a teda ich životní partneri. Preto sme sa respondentov pýtali na ich rodinný stav. Získané výsledky zaznamenávame v tabuľke č.5 a v grafe č.10.

Tab.č.5 Respondenti podľa rodinného stavu

Rodinný stav	počet	%
Slobodný/ná	19	47,50
Ženatý/vydatá	4	10,00
Rozvedený/ná	15	37,50
Vdovec/vdova	2	5,00
Spolu	40	100,00

Graf č.10 Rodinný stav respondentov

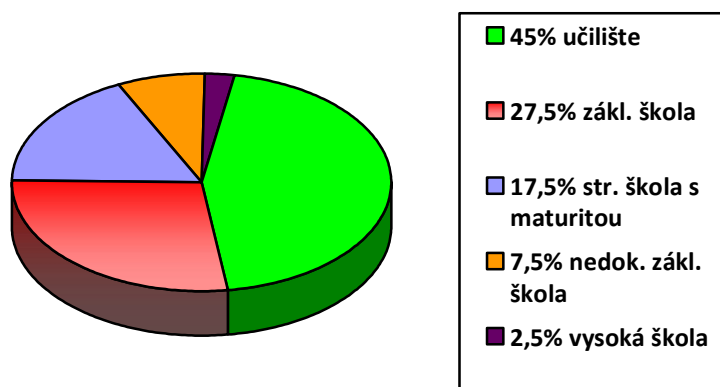
Podľa vyhodnotených odpovedí je zrejmé, že najväčšiu skupinu bezdomovcov tvoria tí, ktorí nemajú svojho partnera. Až 47,5 percenta našich respondentov je zatiaľ slobodných a 37,5 percenta ich je rozvedených. Vo zväzku manželstva je len 10 percent a ovdovelo 5 percent respondentov. Ako sme si aj mysleli, väčšine ľudí bez domova chýba životný partner a rodina. Podľa rozhovorov príčinou rozpadu manželstiev bola strata zamestnania či gemblerstvo, rozdielne povahy a iné problémy.

Čo sa týka vzdelania, dopredu sme predpokladali, že najmenšiu skupinu budú tvoriť respondenti s ukončenou vysokou školou. Preto sme u skúmanej vzorky našich respondentov zisťovali aj stupeň ich vzdelania – Tab. č.6 a graf č.11

Tab. č.6 Stupeň najvyššieho dosiahnutého vzdelania

Vzdelanie	počet	%
Nedokončené základné vzdelanie	3	7,50
Základná škola	11	27,50
Stredná škola bez maturity (učilište)	18	45,00
Stredná škola s maturitou	7	17,50
Vysoká škola	1	2,50
Spolu	40	100,00

Graf č.11 Stupeň najvyššieho dosiahnutého vzdelania

Na základe odpovedí naozaj len 2,5 percenta respondentov má ukončené vysokoškolské vzdelanie. Z uvedených údajov vyplýva, že najviac – 45 percent respondentov absolvovalo učilište. Len s ukončenou základnou školou ich skončilo až 27,5 percenta. Stredoškolským vzdelaním, ukončeným maturitnou skúškou disponuje 25 percent respondentov. Z týchto údajov vidno, prečo mali problém s nájdením zamestnania a s jeho udrжанím. Nízka úroveň vzdelania je handicapom na trhu práce.

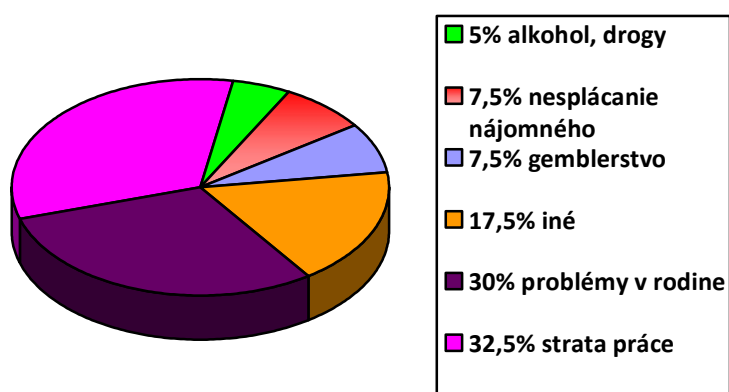
V ďalšej časti otázok sa naša pozornosť upriamila na interpretáciu zistených informácií o príčinách, problémoch a potrebách ľudí bez domova z našej prieskumnej vzorky.

V prvom rade sme chceli prieskumom zistiť, čím sa to všetko u nich začalo. Do nášho prieskumu sme zaradili hypotézu č.1, ktorá sa týkala príčiny bezdomovectva našich respondentov. Predpokladali sme, že najväčšie percento bezdomovcov prišlo o svoj domov z dôvodu straty zamestnania a z dôvodu rozpadu rodinných vzťahov. Na overenie tejto hypotézy sme do dotazníka zaradili aj takúto otázku (otázka č.5). Údaje z dotazníka uvádzame v Tab. č.7 a grafe č.12.

Tab.č.7 Príčiny bezdomovectva

Príčiny bezdomovectva	počet	%
Problémy v rodine	12	30,00
Alkohol, drogy	2	5,00
Nesplácanie nájomného	3	7,50
Strata práce	13	32,50
gemblerstvo	3	7,50
iné	7	17,50
Spolu	40	100,00

Graf č.12 Príčiny bezdomovectva

Údaje z prieskumu potvrdzujú našu hypotézu č.1 – pretože tí, ktorí sa ocitli na ulici po rozpade svojej rodiny alebo po jej dobrovoľnom opustení tvoria až 30 percent a tých, ktorí prišli o zamestnanie je 32,5 percenta z oslovených. Z toho

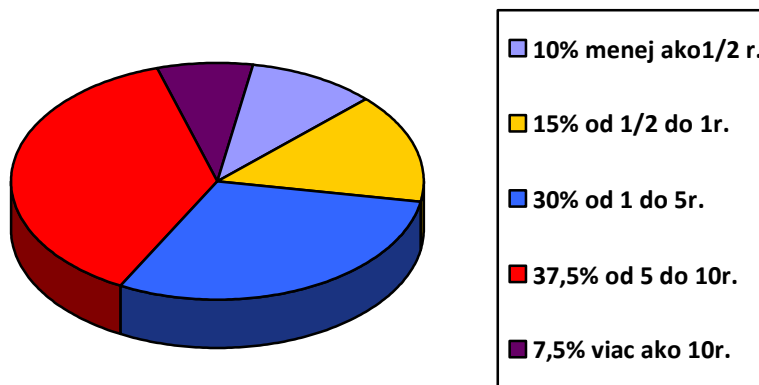
vyplýva, že najdôležitejšími faktormi, chrániacimi ľudí pred hrozbou bezdomovectva sú práca a rodina.

Ďalej nás zaujímala dĺžka statusu bezdomovectva, vyjadrená rokmi. Spracované výsledky uvádzame v Tab. č.8 a v grafe č.13.

Tab.č.8 Dĺžka bezdomovectva

Dĺžka bezdomovectva	počet	%
Menej ako pol roka	4	10,00
Od pol roka do 1 roka	6	15,00
Od 1 do 5 rokov	12	30,00
Od 5 do 10 rokov	15	37,50
Viac ako 10 rokov	3	7,50
Spolu	40	100,00

Graf č.13 Dĺžka bezdomovectva

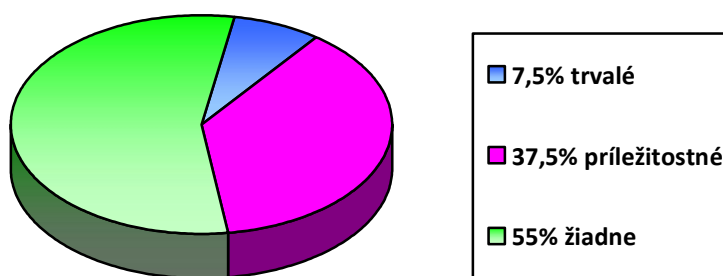
Na základe spracovania získaných údajov z dotazníka až 37,5 percenta respondentov žije na ulici 5 až 10 rokov a 30 percent 1 až 5 rokov. Podľa týchto odpovedí je zrejmé, že čím dlhšie trvá pobyt na ulici, tým ťažší je návrat, inkluzia do spoločnosti. Tu vidíme veľký priestor pre prácu s ľuďmi bez domova, aby sme ich hneď od začiatku, ako sa stávajú bezdomovcami, dokázali vrátiť späť medzi majoritu, vrátane práce a domova.

Oslovených respondentov sme sa spýtali, či majú zamestnanie. Naše zistenia uvádzame v Tab. č.9 a grafe č.14.

Tab.č.9 Zamestnanie

Zamestnanie	počet	%
Trvalé	3	7,50
Príležitostné	15	37,50
Žiadne	22	55,00
Spolu	40	100,00

Graf č.14 Zamestnanie

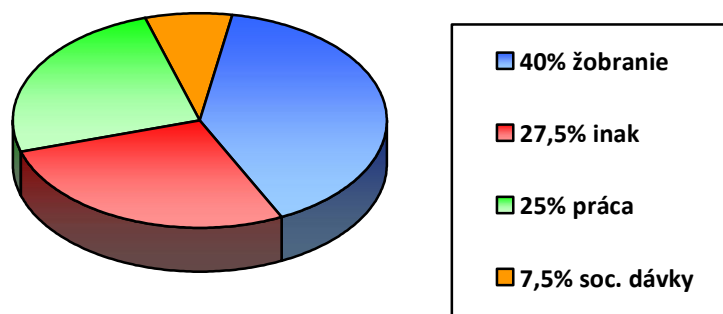
Z uvedených údajov vyplýva, že respondenti sa snažia hľadať si príležitostnú prácu, brigády, výpomoc za odmenu, čím si zlepšujú svoju situáciu. 37,5 percenta našich respondentov má príležitostnú a 7,5 percenta trvalú prácu.

Do nášho prieskumu sme ďalej zaradili hypotézu č. 2, že väčšina našich respondentov si svoju finančnú situáciu vylepšuje žobraním na ulici alebo inými spôsobmi (ako je zber rôznych druhotných surovín a podobne). Na overenie tejto hypotézy sme do dotazníka zaradili otázku č.8, akou cestu sa dostávajú k finančným prostriedkom. Spracované údaje uvádzame v Tab. č.10 a grafe č.15.

Tab.č.10 Spôsob získavania financií

Získavanie financií	Počet	%
Žobranie	16	40,00
Sociálne dávky	3	7,50
Práca	10	25,00
Inak /napr. zber druhotných surovín/	11	27,50
Spolu	40	100,00

Graf č.15 Spôsob získavania financií

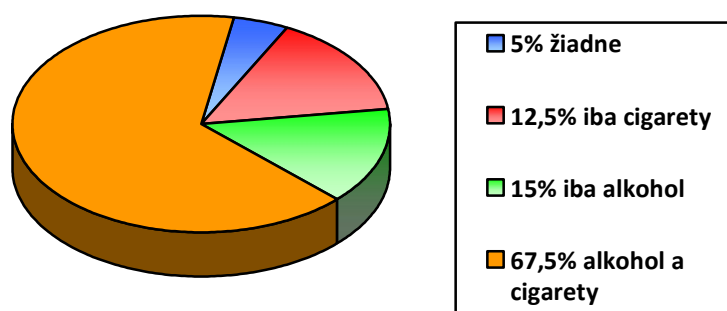
Tieto údaje z prieskumu potvrdzujú našu hypotézu č. 2, pretože podstatná skupina respondentov (40 percent) sa finančne zabezpečuje žobraním. Inými spôsobmi, napr. zberom druhotných surovín si vypomáha ďalších 27,5percenta bezdomovcov. Skupina, ktorá si získava financie prácou, tvorí iba 25 percent, aj to väčšinou pracuje príležitostne, ako sme už konštatovali v predchádzajúcej stati.

Život na ulici prispieva k prehľbovaniu rôznych závislostí, preto sme mali záujem zistiť, ako sú na tom naši respondenti. Výsledky našich zistení uvádzame v Tab. č.11 a grafe č.16.

Tab. č.11 Závislosti

Závislosti	počet	%
Iba alkohol	6	15,00
Iba cigarety	5	12,50
Kombinácia alkoholu a cigariet	27	67,50
Žiadne	2	5,00
Spolu	40	100,00

Graf č.16 Závislosti

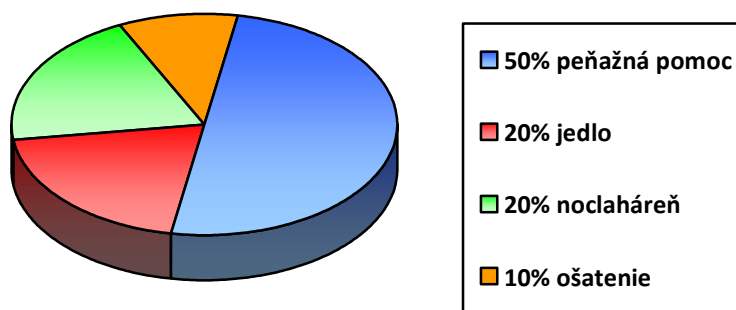
Po spracovaní odpovedí sme dospeli k záveru, že nadpolovičná väčšina (až 67,5 percenta) respondentov má kombináciu viacerých závislostí. Určite to prináša život na ulici, ale niektorí respondenti si svoje závislosti priniesli už z obdobia, keď mali ešte svoj domov. Život na ulici je spojený najmä s alkoholom, ktorý im pomáha prekonať zimu, psychické problémy, samotu a beznádej. Drogovú závislosť sa nám nepodarilo zmapovať, pretože respondenti už v prípravných rozhovoroch odmietli na túto otázku reagovať z pochopiteľných dôvodov.

V našej práci sme skúmali aj to, čo by chceli bezdomovci formou pomoci. Preto sme zaradili do dotazníka otázku, o ktorú formu pomoci by mali najväčší záujem. A tu sú výsledky – Tab. č.12 a graf č.17:

Tab. č.12 Najviac požadovaná forma pomoci

Forma pomoci	Počet	%
Jedlo	8	20,00
Ošatenie	4	10,00
Nocľaháreň	8	20,00
Peňažná podpora	20	50,00
Spolu	40	100,00

Graf č.17 Najviac požadovaná forma pomoci

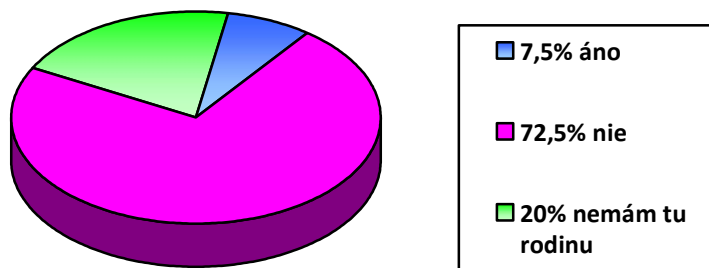
Z uvedených výsledkov spracovaných údajov je zrejmé, že polovica našich respondentov (50 percent) by najradšej privítala finančnú pomoc a rovnakým dielom po 20 percent preferujú jedlo a nocľaháreň. Mali záujem aj o ošatenie, ale ostatné formy pomoci mali pre nich väčšiu váhu. Veľa respondentov sa vyjadrilo, že tu v Martine je dobrá charitatívna starostlivosť.

Naším bezdomovcom by mohli podať pomocnú ruku aj členovia ich rodín. Preto sme sa ich spýtali, či sa stretávajú so svojou rodinou. Údaje sú zhrnuté v Tab. č.13 a grafe č.18

Tab. č.13 Stretnutia s rodinou

Stretnutia s rodinou	Počet	%
Áno	3	7,50
Nie	29	72,50
Nemám tu rodinu	8	20,00
Spolu	40	100,00

Graf č.18 Stretnutia s rodinou

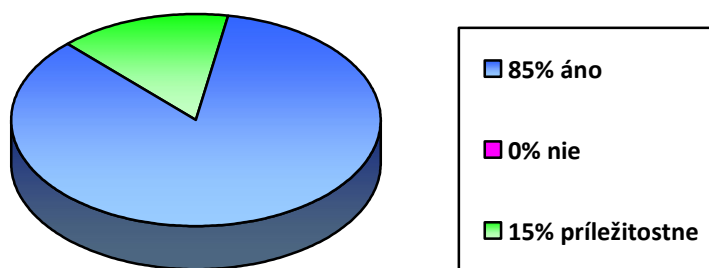
Z vyhodnotených výsledkov vyplýva, že najväčšiu skupinu respondentov (72,5 percenta) tvoria tí, ktorí sa nestretávajú s rodinou a teda od nej ani vo väčšine prípadov neočakávajú nijakú pomoc. Len 7,5 percentnú skupinu tvoria bezdomovci, ktorí sa kontaktujú a stretávajú so svojimi rodinnými príslušníkmi. Tí uviedli, že keď svoju rodinu požiadajú o konkrétnu pomoc, vo väčšine prípadov sa im to podarí. Ostatní uviedli, že tu v okolí alebo vôbec rodinu nemajú.

V našom prieskume sme si stanovili úlohu, ktorou sme chceli zistiť, ako respondenti v Martine využívajú pomoc charitatívnych organizácií. V tejto úlohe sme si stanovili tretiu pracovnú hypotézu. Predpokladali sme, že minimálne 70 percent respondentov sa vyjadrí, že využíva túto pomoc. Ako východisko pre overenie uvedenej hypotézy sme považovali odpovede na otázku číslo 12. Získané údaje uvádzame v Tab. č.14 a grafe č.19.

Tab. č.14 Využívanie pomoci charitatívnych organizácií

Využívanie pomoci organizácií	Počet	%
Áno	34	85,00
Nie	0	0,00
Príležitostne	6	15,00
Spolu	40	100,00

Graf č.19 Využívanie pomoci charitatívnych organizácií

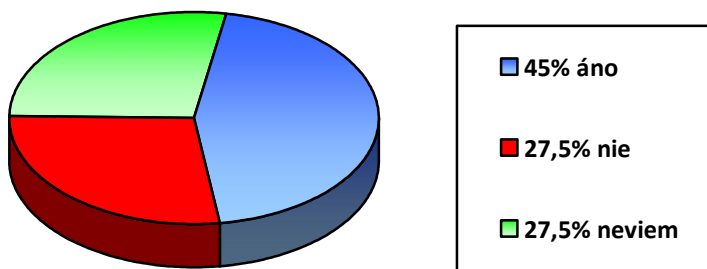
Ako z týchto odpovedí vyplýva, náš predpoklad v hypotéze č. 3 sa potvrdil, nakoľko až 85 percent respondentov uviedlo, že často využíva pomoc týchto organizácií a ďalších 15 percent ju príležitostne využíva tiež. Zaujímavé je, že ani jeden z respondentov sa nevyjadril, že žiadnu pomoc organizácií nevyužíva. Znovu nám väčšina z nich potvrdila fakt, že v tomto okolí majú viac možností, ako sa k nim môže dostať pomoc charitatívnych a iných organizácií.

Dôležitá je aj otázka, či by naši respondenti chceli svoj život zmeniť. Preto sme sa ich pýtali aj na záujem zlepšiť si svoj život návratom do normálnej spoločnosti. Tieto zistenia sú uvedené v Tab. č.15 a v grafe č.20.

Tab. č.15 Záujem o návrat do normálnej spoločnosti

Záujem o návrat do normálnej spoločnosti	Počet	%
Áno	18	45,00
Nie	11	27,50
Neviem	11	27,50
Spolu	40	100,00

Graf č.20 Záujem o návrat do normálnej spoločnosti

Ako z uvedených výsledkov vyplýva, až 27,5 percenta respondentov nejaví žiadny záujem meniť svoj štýl života, pretože im takýto život vyhovuje a zmierili sa s ním. Takisto 27,5 percenta opýtaných sa nevedelo rozhodnúť, či by sa chcelo vrátiť do normálnej spoločnosti. Nikdy o tom neuvažovali. No 45 percentná skupina sa vyjadrila súhlasne so zmenou a návratom k normálnemu spôsobu života. Túžia mať svoj domov, pocit istoty, prácu...

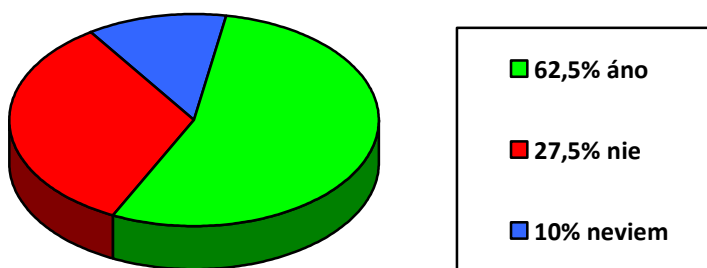
S touto témou zmeny života súvisí aj ďalšia otázka. Chceli sme zistiť, či by bezdomovci mali záujem o vzdelávanie a rekvalifikácie, ak by im bola následne ponúknutá práca a ubytovanie. Táto otázka súvisí aj s overením si nami stanovenej hypotézy č.4.

Výsledky sú spracované v Tab. č.16 a v grafe č.21

Tab. č.16 Záujem o vzdelávanie s následnou prácou s ubytovaním

Záujem o vzdelávanie, prácu a ubytovanie	Počet	%
Áno	25	62,50
Nie	11	27,50
Neviem	4	10,00
Spolu	40	100,00

Graf č.21 Záujem o vzdelávanie s následnou prácou a ubytovaním

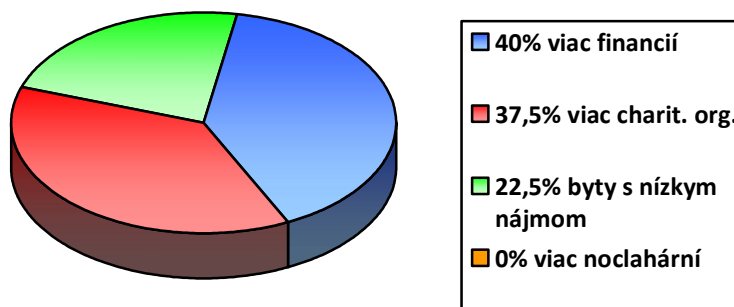
Po položení tejto otázky sa zvýšilo percento respondentov, ktorí by chceli zmeniť svoj doterajší život. Až 62,5 percenta sa ich vyjadrilo, že by mali záujem o vzdelávanie a rekvalifikácie, keby im potom niekto zabezpečil prácu a ubytovanie. Iba 27,5 percenta nemalo záujem. Týmto sa nepotvrdila naša hypotéza č.4, že bezdomovci budú mať malý záujem o vzdelávanie. Tieto získané údaje môžeme však hodnotiť pozitívne, aj keď nás vcelku prekvapili. Preto bude nutné presadzovať vzdelávanie bezdomovcov, rekvalifikácie a učenie pracovných návykov. Bezdomovcov pripravovať na sociálnu aj pracovnú inklúziu a vzdelávať, rekvalifikovať pre jednoduché potrebné, vopred dohodnuté práce podľa schopností jednotlivcov. Potom po úspešnej príprave by im poskytli prácu a ubytovanie. Pomohli by tak veľkému počtu ľudí bez domova zaradiť sa do bežného života väčšiny ľudí.

Na záver sme zaradili do dotazníka otázku, čo si myslia naši respondenti, čo by mohlo pomôcť ľuďom bez domova. Získané odpovede sú spracované v Tab. č.17 a v grafe č.22.

Tab. č.17 Pomoc ľuďom bez domova

Pomoc ľuďom bez domova	Počet	%
Viac financií od štátu	16	40,00
Viac charitatívnych organizácií	15	37,50
Väčšia pomoc od štátu - byty s malým nájomom	9	22,50
Viac nocľahární	0	0,00
Spolu	40	100,00

Graf č.22 Pomoc ľuďom bez domova

Podľa spracovaných údajov sme zistili, že respondenti majú veľký záujem (37,5 percenta opýtaných) o vytváranie ďalších charitatívnych organizácií, pretože majú s nimi dobré skúsenosti. Až 40 percent respondentov si myslí, že najviac by pomohli pri riešení ich situácie ďalšie finančné prostriedky od štátu. Nikto z bezdomovcov z našej prieskumnej vzorky nemal záujem na zvyšovaní počtu nocľahární. To prisudzujeme faktu, že v našom meste je dostatok ubytovní a sú využívané priemerne na 60 percent. Tento údaj sa môže výrazne líšiť v iných mestách a tým aj záujem o ubytovne. Skoro štvrtina bezdomovcov by privítala možnosť získať nájomný byt s minimálnymi poplatkami. Tu možno konštatovať túžbu vrátiť a začleniť sa späť do normálneho života.

5. VÝSLEDKY PRIESKUMU A DOPORUČENIA

Náš prieskum bol zameraný na zistenie spôsobu života, príčin vzniku, problémov a názorov bezdomovcov v Martine. Taktiež sme sa snažili dozvedieť, či prejavia záujem o návrat do spoločnosti a ochotu sa vzdelávať, zvyšovať si pracovné kompetencie.

Na základe našich hypotéz a po zozbieraní a vyhodnotení údajov z dotazníka sme zistili:

V **hypotéze č.1** sme predpokladali, že „najväčšie percento ľudí bez domova sa ocitlo na ulici z dôvodu straty zamestnania a z dôvodu rozpadu rodinných vzťahov.“ Po vyhodnotení otázky číslo 5 bolo zrejmé, že najčastejšou príčinou vzniku bezdomovectva našich respondentov boli problémy v rodine a jej rozpad a dobrovoľné opustenie rodiny. Takto odpovedalo 25 percent respondentov. Druhou najčastejšou odpoveďou (20 percent opýtaných) bola strata zamestnania alebo dlhodobá nezamestnanosť. **Týmito odpoveďami sa nám potvrdila hypotéza č.1.** Takisto 7,5 percenta respondentov uviedlo, že už nevládali splácať nájomné, čo mohlo byť spôsobené tiež stratou zamestnania.

V **hypotéze č.2** sme vyjadrili predpoklad, že „väčšina ľudí bez domova si svoju finančnú situáciu vylepšuje žobraním na ulici alebo niektorými inými spôsobmi, ako je zber druhotných surovín a podobne.“ Údaje z prieskumu potvrdzujú, že najčastejšou odpoveďou na otázku číslo 8 bolo žobranie. Takto sa vyjadrilo až 40 percent našich respondentov, **čím sa nám potvrdila hypotéza č.2.** Navyše až 22,5 percenta respondentov sa vyjadrilo, že si pomáhajú zberom druhotných surovín a rôznymi inými spôsobmi, s ktorými sa nám neboli ochotní zdôveriť. Na základe uvedených zistení len 7,5 percenta je zamestnaných a preto by bolo potrebné sa zamerať na zamestnateľnosť tejto komunity.

V **hypotéze č.3** sme predpokladali: „minimálne 70 percent respondentov prijíma pomocnú ruku od charitatívnych organizácií“. **Naša hypotéza sa podľa spracovaných výsledkov prieskumu potvrdila.** V odpovedi na otázku číslo 12 viac ako tri štvrtiny respondentov (85 percent) uviedlo, že využíva pomoc charitatívnych alebo iných organizácií. A zvyšných 15 percent tvrdilo, že príležitostne využíva túto pomoc. Dôvodom vysokého percenta využívania služieb charity je jej každodenná

práca s ľuďmi bez domova v našom meste Martin. Denne tu môžu využiť ponuku hygieny, teplého jedla, poradenstva a pravidelne aj ošatenia. Sú už na ňu zvyknutí a navzájom sa informujú o nových formách pomoci.

V **hypotéze č.4** sme predpokladali, že „ľudia bez domova v Martine budú mať malý záujem o vzdelávanie.“ Z vyhodnotených údajov prieskumu (otázky č.14) je zrejmé, že až 62,5 percenta respondentov javí záujem o vzdelávanie, **teda sa nám nepotvrdila hypotéza č.4.** 10 percent respondentov sa nevedelo vyjadriť. Usudzujeme, že po zrozumiteľnej agitácii a po dobrých skúsenostiach iných bezdomovcov by sa tiež mohli pridať k tým, čo sa chcú vzdelávať, keďže následne by prišli k práci s ubytovaním.

Získané údaje musíme hodnotiť pozitívne. Bezdomovci a aj my považujeme za najdôležitejšie faktory, ktoré ovplyvňujú návrat ľudí bez domova do bežného života vzdelávanie, prácu a bývanie.

Cieľ nášho prieskumu – analýza života a problémov ľudí bez domova z pohľadu samotných bezdomovcov sa nám podľa nášho názoru podarilo zrealizovať.

Na základe analýzy výsledkov prieskumu doporučujeme v praxi realizovať tieto opatrenia:

- **Pracovať systematicky s komunitou bezdomovcov a upriamiť pozornosť na tých, ktorí sú na ulici krátky čas a zamerať sa na ich reintegráciu späť do normálneho života a práce.** V tomto štádiu bezdomovec ešte má sociálne aj pracovné kompetencie. Keďže ťažko nesie svoj nový status, má v sebe dostatok síl a motiváciu na návrat. To je moment, keď sa sním musí intenzívne pracovať a hľadať riešenia.
- **Pracovať s ohrozenými skupinami tímom, zloženým z psychológov a sociológov, zameraných na rodinné problémy.** Podľa našich zistení je jednou z hlavných príčin bezdomovectva problém odchodu z rodiny. Pokiaľ sa nepodarí pozitívny výsledok a nastáva ranné bezdomovectvo, okamžite odovzdať klienta do starostlivosti tímu, zameraného na reintegráciu bezdomovca, ako sme uviedli v predchádzajúcom doporučení

- **Vytvoriť aktívny program na boj proti alkoholizmu a iným závislostiam u ľudí bez domova.** Zapájať ich do rôznych aktivít a záujmových združení, aby sme im vyplnili voľný čas a oni neprepadli alkoholizmu. V rozhovore prejavili záujem najmä o hudobné, ale aj iné kultúrne aktivity a vedeckopopulárne oblasti.
- **Umožniť bezdomovcom pracovať podľa ich schopností a zdravotného stavu a pozitívne ich motivovať.** Napríklad formou aktivačných prác, ako ich poznáme pre nezamestnaných. Z nášho prieskumu sme sa dozvedeli, že bezdomovci si sami hľadajú možnosť aspoň príležitostne sa zamestnať. Ako veľmi účinné považujeme chránené dielne, sociálne podniky, aktivačné práce. **Nezanedbateľnou časťou procesu zamestnávania je odmeňovanie a verejné ocenenie aktívnych bezdomovcov – ich snahy a výsledkov.**
- **Vytvoriť pedagogiku, zameranú výlučne na bezdomovcov pod pracovným názvom Homelegogika,** ktorá by mala byť v úzkom spojení s Andragogikou. Táto nová časť pedagogiky by mala špecifické metódy, formy a didaktiku vzdelávania ľudí bez domova. Jej cieľom by bola reintegrácia bezdomovcov späť medzi nás. Tým by sa podporili osobitné metódy, ciele a rozvoj poznania špecifických problémov pri vzdelávaní a rekvalifikácii tejto komunity.
- **Vytvoriť účinný komplexný program, zameraný na vzdelávanie a rekvalifikáciu s následným zamestnaním a chráneným bývaním.** Túto myšlienku sme vložili do jednej z otázok dotazníka a respondenti – bezdomovci nám pozitívne reagovali. Pre takúto možnosť sa vyjadrili aj tí, ktorí v inej otázke neboli rozhodnutí, či majú záujem o návrat do normálneho života. Z toho je zrejmé, že v našej myšlienke a otázke našli spôsob, riešenie, ako sa dostať zo statusu človeka na ulici. Respondenti nám vyjadrili ochotu vzdelávať sa a rekvalifikovať, ak budú mať stanovený cieľ – prácu a napríklad chránené bývanie.

6. ZÁVER

Bezdomovectvo je prejavom sociálneho vyčlenenia stratou domova a chudobou. Chudoba postihuje nielen bezdomovcov. Boj proti týmto extrémnym prejavom sociálnej a ekonomickej nerovnováhy je dôležitou agendou modernej sociálnej spoločnosti.

Môžeme na základe nášho zmapovania aktivít na pomoc bezdomovcom a oboznámenia sa s platnou legislatívou vysloviť názor, že práca s bezdomovcami a riešenie tohto problému sa za pár rokov dostala na vyššiu úroveň a od roku 2000 prudko stúpol počet mimovládnych a charitatívnych organizácií, pracujúcich v teréne s bezdomovcami. Riešenie chudoby bezdomovectva sa odohráva v troch rovinách:

Odstránenie príčin chudoby a bezdomovectva

Práca s bezdomovcami

Riešenie následkov bezdomovectva

V prieskume sme naše ciele zamerali na zistenie príčin, zloženia a postojov od tých, ktorých sa to týka – bezdomovcov priamo v teréne.

Diplomová práca predkladá z nášho pohľadu dôležité východiská k riešeniu chudoby a bezdomovectva a mapuje reálne programy na pomoc a riešenie problémov bezdomovectva.

Za príklad pre iné mestá v našej republike môžeme považovať naše mesto Martin, ktoré je schopné zabezpečiť v spolupráci s charitou a mimovládnyimi organizáciami trvalé ubytovanie, jedno teplé jedlo denne, oblečenie a sociálnu pomoc pre bezdomovcov.

Našu pomoc bezdomovci prijímajú rôzne. Sú medzi nimi aj takí, ktorí ponúkanú pomoc odmietajú a dokonca ničia pre nich vytvorené útulky a takto maria snahu charity a príslušných orgánov. Nezvládajú socializáciu a v istom bode nastáva zlom a prevládne deštruktívne konanie. Tomuto javu sa dá zrejme predísť pomalým integrovaním, pochopením ich konania a prácou s bezdomovcami, ktorí majú extrémne prejavy. Tak ako aj medzi nami prevládajú rôzne povahové črty, tak je to aj u ľudí bez domova.

Ak chceme znížiť počet bezdomovcov a riešiť ich problémy, musíme sa venovať rizikovým skupinám, prevziať pod intenzívnu starostlivosť nových

bezdomovcov a snažiť sa o ich rýchly návrat medzi nás, vytvoriť komplexné programy, ktoré budú zamerané na vzdelávanie, rekvalifikáciu, získanie zamestnania, chráneného bývania a plnohodnotnú reintegráciu. K tomu by mohla pomôcť aj samostatná pedagogika, zameraná výlučne na bezdomovecť. Odstránenie príčin chudoby vidíme predovšetkým v zvyšovaní výkonnosti ekonomiky, zvyšovaní minimálnych miezd, rozvoji zaostalých regiónov, spravodlivejším prerozdelením výsledkov práce a predovšetkým v znižovaní nezamestnanosti a zvyšovaní vzdelania, kvalifikácie a rekvalifikácie pracovníkov.

Nie všetci sme sa narodili v dobrých rodinách, nie všetci sme dostali do vienka schopnosť byť úspešní. Reálne riešenie problému chudoby a bezdomovectva sa týka aj nás všetkých. My si volíme svojich zástupcov do štátnych a miestnych orgánov a volíme starostov. My môžeme pomôcť charite, my máme možnosť prejavíť sociálne spolucítenie s ľuďmi, ktorí sa nie vždy vlastnou vinou dostali do priepasti a podať im pomocnú ruku. Nielen v krízovej situácii, ale podať pomocnú ruku aj k reintegrácii do spoločnosti.

ZOZNAM POUŽITEJ ZAHRANIČNEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV

HRADECKÝ, I., HRADECKÁ, V.: *Bezdomovectví – extrémní vyloučení*. Praha: Nadeje, 1996. 107 s. ISBN 80-902292-0-4

MATOUŠEK, O.: *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003, 288 s. ISBN 80-7178-549-0

MATOUŠEK, O.et. al.: *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, 384 s. ISBN 80-7178-548-2

MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P.: *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005, 352 s. ISBN 80-7057-002-X

ŠUPKOVÁ, D.: *Zdravotní péče o bezdomovce v ČR*. 1 vyd. Praha: Grada, Publishing a.s., 2007, 64 s. ISBN 978-80-247-2245-0

VÁGNEROVÁ, M.: *Psychologie pro pomáhající profese*. 1. Vyd. Praha: Portál, 1999, 444 s. ISBN 80-7178-214-9

ZOZNAM POUŽITEJ SLOVENSKEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV

BEŇOVÁ, N.: *Bezdomovci, ľudia ako my*. Košice: o.z. Proti prúdu, 2008, 75 s. ISBN 978-80-969924-1-6

BEŇOVÁ, N. a kol.: *Projekt Krištof*. Košice: o.z. Proti prúdu, 2008, 36 s. ISBN 978-80-969860-2-6

DRAGANOVÁ, H. a kol.: *Sociálna starostlivosť*. Martin: Osveta, 2006 195 s. ISBN 978-80-8063-240-3

FILIPOVÁ, V. – ŠÍPOŠOVÁ, M.: Súhrnná záverečná správa o projekte „*Transformácia existujúcich zariadení sociálnych služieb*“. MPSVR SR, Bratislava 2008, 111 s.

GEJDOŠOVÁ, Z. et. Al. 2009,: *Terénna sociálna práca: skriptá – učebné texty*. Ružomberok: Verbum, 2009, 106 s. ISBN 978-80-808450-2-5

GERBERY, D., LESAY,I., ŠKOBLA, D.: *Kniha o chudobe*. Spoločenské súvislosti a verejné politiky. Priatelia Zeme – CEPA, 2007, 144 s. ISBN 978-80-968918-9-4

JÚLIUS,: *Môj domov ulica*, Bratislava: o.z. Proti prúdu, 2006, 93 s. ISBN 80-969542-6-1

JUSKO, P., : *Základy sociálnej politiky*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta 2002, 112 s. ISBN 80-8035-575-3

MAREŠ, P.: *Sociológia nerovnosti a chudoby*. Praha: SLON, 248 s. ISBN 80-85850-61-3

MYDLÍKOVÁ, E.: *Sociálna práca v neziskovom sektore*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010, 163 s. ISBN 978-80-223-2745-9

PAVÚK, A.: *Človek a drogy*. Prešov: Prešovská Univerzita – Fakulta humanitárnych a prírodných vied, 2001, 125 s. ISBN 80-8068-073-6

TOKÁROVÁ, A. et. Al.: *Sociálna práca*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2003, 572 s. ISBN 80-968367-5-7

TVRDOŇ, M., KASANOVA, A.: *Chudoba a bezdomovectvo*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2004, 141 s. ISBN 80-8050-776-7

ŽILOVÁ, A.: *Chudoba a jej premeny na Slovensku*. Badín: METEOR, 2005. 161 s. ISBN 80-968932-2-X

Internetové zdroje:

Absolútna chudoba, Dostupný z www:

<http://www.sspr.gov.sk/texty/file/pdf/2005rodina/>, cit. 2011-12-14

Zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach EU SILC 2009, Dostupný z www:

http://portal.statistik.sk/files/Sekcie/sek_600/Demografia/inf_sprava/EU_SILC_2009.pdf, cit. 2011-11-10

Miera rizika chudoby podľa typu domácností, Miera rizika chudoby podľa pohlavia,

Dostupný z www: www.portal.statistic.sk, cit. 2011-12-17

Benedikt XVI., 16. Októbra 2005, pri príležitosti Medzinárodného dňa boja proti chudobe, Dostupný z www: <http://tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20051018010>, cit. 2012-01-07

Národný program SR k Európskemu roku boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Najdôležitejšie body prijaté na zníženie chudoby, Dostupný z www: www.upsvar-vk.sk/download/np2010.pdf, cit. 2011-10-04

Nelson Mandela, z prejavu na londýnskom Trafalgarskom námestí na podporu kampane MAKE POVERTY HISTORY, 3. februára 2005, Dostupný z www: http://www.svetbezchudoby.erko.sk/?page_id=46. Cit. 2011-12-28

Sandra Tonrdová, šéfredaktorka časopisu Nota Bene, bezdomovectvo-velka-vyzva-pre-europu, Dostupný z www:

<http://www.informuje.com/seesame2010/bezdomovectvo-velka-vyzva-pre-europu>, cit. 2012-02-14

Príčiny bezdomovectva, Dostupný z www: <http://www.notabene.sk/?priciny-bezdomovctva>, cit. 2011-10-16

Bezdomovci, podiel žien na celkovom počte bezdomovcov Dostupné z www: www.notabene.sk cit. 2011-10-06

Kategórie bezdomovcov, Dostupný z www: www.mesacnikcesta.sk, cit. 2012-01-11

Odhadovaná vzdelanostná úroveň bezdomovcov. Dostupný z www: www.minedu.sk, cit. 2012-01-11

Príčiny bezdomovectva, Dostupný z www: getsemany.cz, cit. 2012-01-11

Špecifiká posudzovania zdravotného stavu pacienta bezdomovca. Dostupný z www: www.mici.wbl.sk/34-ose.dos, cit. 2012-02-10

Model riešenia bezdomovectva. Dostupný z www: <http://www.notabene.sk/?model-riesenia-bezdomovectva>, cit. 2012-01-24

Dom charity sv. Krištofa, Dostupný z www: <http://charita-martin.webnode.sk/program-sluzieb-a-co-potrebujeme/>, cit. 2012-02-14

Streetwork, Dostupný z www: <http://www.notabene.sk?streetwork>, cit. 2012-01-24

Sociálny podnik, Dostupný z www: http://www.zpmpvrsr.sk/dokum/Socialny_podnik.pdf, cit. 2012-01-29

ZOZNAM PRÍLOH

1. DOTAZNÍK

na prieskum charakteristiky bezdomovcov v Martine, ich problémov
a možnej reintegrácie I

Dotazník

na prieskum charakteristiky bezdomovcov v Martine, ich problémov a možnej reintegrácie

Prosíme Vás o vyplnenie dotazníka, ktorý chceme využiť v prieskumnej časti našej diplomovej práce. Dotazník je anonymný. Zaväzujeme sa, že Vami vyplnený dotazník nebude zneužitý, ani poskytnutý tretím osobám.

Do jednotlivých políčok označte svoje odpovede krížikom.

Ďakujeme Vám za spoluprácu.

Riešitelia

1. Pohlavie:

mužské

ženské

2. Vek:

do 25 rokov

od 26 rokov do 40 rokov

od 41 rokov do 60 rokov

nad 60 rokov

3. Rodinný stav:

slobodný/ná

ženatý/vydatá

rozvedený/ná

vdovec/vdova

4. Aké máte najvyššie dosiahnuté vzdelanie?

- nedokončená základná škola
- základná škola
- stredná škola bez maturity(učilište)
- stredná škola s maturitou
- vysoká škola

5. Prečo ste sa stali bezdomovcom?

- problémy v rodine
- alkohol alebo drogy
- nesplácanie nájomného
- strata práce
- gemblerstvo
- iné dôvody

6. Ako dlho ste bezdomovcom?

- menej ako pol roka
- od pol roka do 1 roka
- od 1 do 5 rokov
- do 5 do 10 rokov
- viac ako 10 rokov

7. Ste zamestnaný?

- áno
- príležitostne
- nie

8. Akou cestou sa dostávate k financiám?

- žobraním
- sociálnou dávkou
- prácou
- inak (zber druhotných surovín a pod.)

9. Aké máte závislosti?

- alkohol
- cigarety
- kombinácia alkoholu a cigariet
- žiadne

10. O ktorú formu pomoci máte najväčší záujem?

- jedlo
- ošatenie
- nocľaháreň
- peňažná podpora

11. Stretávate sa s rodinou?

- áno
- nie
- nemám tu rodinu

12. Využívate pomoc charitatívnych alebo iných organizácií?

- áno
- nie
- príležitostne

13. Máte záujem zlepšiť si život návratom do normálnej spoločnosti?

- áno, mám
- nie, vyhovuje mi život, aký žijem
- neviem

14. Mali by ste záujem o vzdelávanie a rekvalifikáciu, ak by Vám potom bola ponúknutá práca s ubytovaním?

- áno
- nie
- neviem

15. Čo si myslíte, čo by mohlo pomôcť ľuďom bez domova?

- viac financií od štátu
- viac charitatívnych organizácií
- väčšia pomoc od štátu formou bytov s malým nájomom
- neviem odpovedať

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora:	Bc. Milan Zbyvatel
Odbor:	Andragogika
Forma štúdia:	Kombinovaná
Názov práce:	Bezdomovectvo a chudoba
Rok:	2012
Počet strán bez príloh:	85
Počet strán príloh:	4
Počet titulov použitej literatúry:	20
Počet internetových zdrojov:	17
Vedúci práce:	PhDr. Edita Ondříšková